

Københavns Kommune

**Revisionsberetning for 2015
vedrørende årsregnskabet**

3. juni 2016

Indholdsfortegnelse

	<u>Side</u>
1. Revision af årsregnskabet	3
1.1 Årsregnskabet	3
1.2 Konklusion på den udførte revision	3
2. Revisionsbemærkninger til årsregnskabet	5
2.1 Revisionsbemærkninger for 2015	6
2.1.1 Systemansvarlige for udbetalingsystemer - Revisionsbemærkning nr. 1	9
2.1.2 Administration af anlægsudgifter/-regnskaber - Revisionsbemærkning nr. 2	10
2.1.3 Byfornyelse - Revisionsbemærkning nr. 3	10
2.1.4 Balanceposter – Revisionsbemærkning nr. 4	11
2.1.5 Brugerrettigheder – Periodisk Revurdering (KSP-CICS) – Revisionsbemærkning nr. 5	14
2.1.6 Lønadministration m.v. revisionsbemærkning nr. 6	15
2.1.7 Manglende refusionshjemtagelse – Revisionsbemærkning nr. 7	20
2.1.8 Indkøbsområdet m.v. revisionsbemærkning nr. 8	21
2.1.9 Kontrol med overholdelse af reglerne om Skatmoms – revisionsbemærkning nr. 9	23
2.1.10 Byggesagsområdet – revisionsbemærkning nr. 10	24
2.1.11 Administrationsbidrag for affaldsområdet – revisionsbemærkning nr. 11	25
2.1.12 Parkeringsindtægter – revisionsbemærkning nr. 12	26
2.1.13 Ubalance i kommunens interne handel – revisionsbemærkning nr. 15	28
2.1.14 Cybersecurity og Persondata – revisionsbemærkning nr. 13	29
2.1.15 Regelloverholdelse solcelleanlæg – revisionsbemærkning nr. 14	31
2.1.16 Risikobaseret ledelsestilsyn – revisionsbemærkning nr. 16	32
2.2 Revisionsbemærkninger vedrørende områder, der er omfattet af statsrefusion	33
2.3 Oversigt over revisionsbemærkninger fra 2014 og tidligere	33
3. Kommentarer til årsregnskabet i øvrigt	34
3.1 Korrektion af forhold konstateret under revisionen	34
3.2 Projekt-/tilskudsregnskaber	35
4. Revision af årsregnskabet	35
4.1 Revisionsstrategi	35
4.2 Intern Revision	37
4.3 Drøftelser med ledelsen om besvigelser	37
5. Redegørelse for den udførte finansielle og juridisk-kritiske revision	37
5.1 Årsregnskabet opbygning og indhold	38
5.2 Udligning, tilskud og skatter	38

5.3 Lønområdet	38
5.4 Omkostningsdisponering og udbetalinger	38
5.5 Sociale udbetalingsystemer	39
5.6 Sociale områder med statsrefusion	39
5.7 Øvrige revisionsområder	39
5.8 Omkostningsbaseret regnskab	39
5.9 Finans- og regnskabssystemet samt finansiell status	40
5.10 Økonomistyring og bevillingssystemet	40
5.11 Låneoptagelse	40
5.12 Kasseområdet - servicebesøg	40
5.13 Gennemgang af generelle it-kontroller	41
5.14 Balanceposter	41
5.15 Obligatoriske oversigter til regnskabet	43
6. Juridisk-kritisk revision og forvaltningsrevision	43
6.1 Juridisk-kritisk revision	43
6.2 Lovpligtig forvaltningsrevision	44
6.2.1 Sparsommelighed	44
6.2.2 Produktivitet	44
6.2.3 Effektivitet	44
6.3 Dyberegående forvaltningsrevision	44
6.3.1 Administration af betalingskommuneoplysninger i Folkeregisteret	44
6.3.2 P-data og cypersikkerhed	45
6.3.3 Økonomiske fripladstilskud	45
6.3.4 Forvaltningsrevision vedrørende solcelleanlæg	45
6.3.5 Risikobaseret ledelsestilsyn	46
6.3.6 Faseovergangsreview af Kvantumprogrammet: Faseovergang fra design til realiseringsfasen	46
7. Øvrige oplysninger	47
7.1 Ledelsens regnskabserklæring	47
7.2 Ikke-korrigerede fejl i årsregnskabet	47
7.3 Eftersyn af Borgerrepræsentationens beslutningsprotokoller og overholdelse af god bogføringsskik	48
7.4 Andre opgaver	48
8. Revisionens formål, udførelse og omfang samt ansvarsfordeling	50
9. Afslutning	50
9.1 Erklæring	50
Bilag 1 Oversigt over de i årets løb afgivne revisorerklæringer og revisionspåtegninger mv.	51

Revisionsberetning for 2015 vedrørende årsregnskabet

1. Revision af årsregnskabet

1.1 Årsregnskabet

Vi har afsluttet revisionen af det af Økonomiudvalget aflagte årsregnskab for 2015 for Københavns Kommune, som Borgerrepræsentationen har overdraget til revision den 28. april 2016.

Det af os reviderede årsregnskab omfatter siderne 30-39 i ”Regnskab 2015/årsrapport” samt siderne 1–366 i ”Regnskab 2015 udvalgsregnskaber og obligatoriske oversigter”, der udviser følgende hovedtal:

	<u>2015</u> <u>mio.kr.</u>	<u>2014</u> <u>mio.kr.</u>
Udgiftsbaseret resultat	2.434	1.631
Aktiver	47.863	49.689
Egenkapital	18.135	19.629

1.2 Konklusion på den udførte revision

Som afslutning på revisionen har vi forsynet kommunens regnskab med efterfølgende revisionspåtegning. Revisionspåtegningen er uden forbehold, men med en supplerende oplysning, der alene er medtaget af hensyn til regnskablæsers forståelse af revisionspåtegningen, og er dermed ikke en kritisk bemærkning. Den supplerende oplysning fastslår blot, at det godkendte budget for 2015, som er anført som sammenligningstal, ikke er revideret.

Den supplerende oplysning er et krav i henhold til revisionsstandarderne og afgives for alle kommuner.

”Den uafhængige revisors påtegning

Til Borgerrepræsentationen i Københavns Kommune

Vi har revideret årsregnskabet for Københavns Kommune for regnskabsåret 1. januar - 31. december 2015. Årsregnskabet, jf. siderne 30-39 i ”Regnskab 2015/årsrapport” og siderne 1–366 i ”Regnskab 2015 udvalgsregnskaber og obligatoriske oversigter”, omfatter bl.a. udgiftsbaseret regnskab, balance og noter, anvendt regnskabspraksis, finansieringsoversigt, balance og diverse oversigter. Årsregnskabet er udarbejdet efter kravene i bekendtgørelse om kommuners budget- og regnskabsvæsen, revision mv.

Ledelsens ansvar for årsregnskabet

Ledelsen har ansvaret for udarbejdelsen af et årsregnskab der er rigtigt, dvs. uden væsentlige fejl og mangler, i overensstemmelse med kravene i bekendtgørelse om kommuners budget- og regnskabsvæsen,

revision mv. Ledelsen har endvidere ansvaret for den interne kontrol, som ledelsen anser for nødvendig for at udarbejde et årsregnskab uden væsentlig fejlinformation, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl, samt valg og anvendelse af en hensigtsmæssig regnskabspraksis og udførelse af regnskabsmæssige skøn, som er rimelige efter omstændighederne.

Herudover er det ledelsens ansvar, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Revisors ansvar

Vores ansvar er at udtrykke en konklusion om årsregnskabet på grundlag af vores revision. Vi har udført revisionen i overensstemmelse med internationale standarder om revision og yderligere krav ifølge dansk revisorlovgivning, god offentlig revisionsetik, jf. lov om kommunernes styrelse og kommunens revisionsregulativ. Dette kræver, at vi overholder etiske krav samt planlægger og udfører revisionen for at opnå høj grad af sikkerhed for, om årsregnskabet er uden væsentlig fejlinformation.

En revision omfatter udførelse af revisionshandlinger for at opnå revisionsbevis for beløb og oplysninger i årsregnskabet. De valgte revisionshandlinger afhænger af revisors vurdering, herunder vurdering af risici for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, uanset om denne skyldes besvigelser eller fejl. Ved risikovurderingen overvejer revisor intern kontrol, der er relevant for kommunens udarbejdelse af et årsregnskab. Formålet hermed er at udforme revisionshandlinger, der er passende efter omstændighederne, men ikke at udtrykke en konklusion om effektiviteten af kommunens interne kontrol. En revision omfatter endvidere vurdering af, om ledelsens valg af regnskabspraksis er passende, om ledelsens regnskabsmæssige skøn er rimelige samt den samlede præsentation af årsregnskabet.

Revisionen omfatter desuden en vurdering af, om der er etableret forretningsgange og interne kontroller, der understøtter, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Det er vores opfattelse, at det opnåede revisionsbevis er tilstrækkeligt og egnet som grundlag for vores konklusion.

Revisionen har ikke givet anledning til forbehold.

Konklusion

Det er vores opfattelse, at årsregnskabet for regnskabsåret 1. januar til 31. december 2015 i alle væsentlige henseender er rigtigt, det vil sige uden væsentlige fejl og mangler, i overensstemmelse med kravene i bekendtgørelse om kommuners budget- og regnskabsvæsen, revision mv. Det er ligeledes vores

opfattelse, at der er etableret forretningsgange og interne kontroller, der understøtter, at de dispositioner, der er omfattet af årsregnskabet, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis.

Supplerende oplysninger vedrørende forståelse af revisionen

Kommunen har i overensstemmelse med kravene i bekendtgørelse om kommuners budget- og regnskabsvæsen, revision mv. medtaget det af borgerrepræsentationen godkendte resultatbudget for 2015 som sammenligningstal i årsregnskabet for 2015.

Disse sammenligningstal har ikke været underlagt revision".

2. Revisionsbemærkninger til årsregnskabet

Det løbende arbejde med revision og opfølgning herpå, er et redskab til at understøtte den daglige økonomistyring i kommunen. Et betryggende kontrolmiljø er grundlaget for, at der aflægges et retvisende og korrekt regnskab. I 2015 besluttede Økonomiudvalget, at igangsætte et projekt med henblik på at styrke arbejdet med et betryggende kontrolmiljø i kommunen. Et betryggende internt kontrolmiljø handler om at sætte ind, hvor risikoen er størst, og designe kontroller under hensyntagen til risiko og væsentlighed. En del af grundlaget for denne proces er systemunderstøttelse af automatiske kontroller, samt et fortsat ledelsesmæssigt fokus.

Det er vores opfattelse at Økonomiudvalget har truffet en række centrale beslutninger, der fremadrettet understøtter arbejdet med at sikre et betryggende kontrolmiljø, herunder både hvad angår systemunderstøttelse og et stærkere ledelsesmæssige fokus på risici:

Med opdelingen af Koncernservice i hhv. Koncernservice og Koncern IT som to selvstændige enheder under Økonomiforvaltningen er der mulighed for at understøtte et klart og entydigt driftsfokus.

Med implementeringen af et nyt lønsystem per 1. april 2016 og det nye vagtplansystem og nye ERP-system, som er i gang med at blive implementeret, kan der skabes grundlag for at sikre en hensigtsmæssig systemunderstøttelse på størstedelen af kommunes væsentlige, tværgående, økonomiske og administrative processer.

I forhold til det ledelsesmæssige fokus, har Økonomiudvalget anmodet revisionen om proaktivt i forbindelse med årsregnskabet at rapportere til Økonomiudvalget, hvorvidt ledelsestilsynet i forvaltningerne er betryggende.

På baggrund af disse beslutninger er det vores opfattelse, at kommunens øverste politiske og administrative ledelse har igangsat processer, der kan understøtte arbejdet med et betryggende kontrolmiljø i

kommunen. Det er dog efter vores opfattelse væsentligt, at der i det videre arbejde fokuseres på, at få disse initiativer færdigimplementeret frem for at igangsætte helt nye initiativer.

Med afsæt i ønsket om et øget fokus på et betryggende kontrolmiljø, har vi besluttet at fremhæve flere udestående problemstillinger som revisionsbemærkninger i beretningerne. Dette medfører blandt andet, at forhold, som vi i tidligere år har rapporteret i enten rapporter til de enkelte fagudvalg eller i revisionsberetningen som ”øvrige forhold”, i indværende års beretning opløftes til revisionsbemærkninger. Det er sket i de tilfælde, hvor vi vurderer, at kommunens implementerede handleplaner på de enkelte områder ikke i tilstrækkeligt omfang har løst de problemstillinger, vi har rapporteret om i tidligere år.

Generelt er det vores vurdering, at forretningsgange mv. i Københavns Kommune er designet i overensstemmelse med de gældende regler, og at efterlevelse heraf understøtter kommunens regnskabsaflægelse og økonomistyring på betryggende vis.

Det er også vores opfattelse, at der på en række områder er sket væsentlige forbedringer i forhold til tidligere år. Imidlertid vurderer vi forsat at regnskabsaflæggelsen for 2015 ikke i alle tilfælde er forløbet tilfredsstillende. Efter vores opfattelse er der derfor behov for, at kommunen fastholder de igangværende indsatser med henblik på at øge kvaliteten i regnskabsaflæggelsen.

Vores stikprøvevise gennemgang af revisionsindsatsområderne i 2015 har særligt vist mangler i forhold til administrationen af affaldsområdet, parkeringsindtægter og byggesagsområdet. Vores gennemgang af regnskabsaflæggelsen for 2015, har vi blandt andet konstateret mangler vedr. afstemninger, redegørelse og afregning af lønsystemets oplysninger, balancens poster samt enkelte noter. Borgerrepræsentationen har i forbindelse med behandlingen af kommunens regnskab den 28. april 2016 taget til efterretning, at det ved afgivelsen af regnskabet til revisionen angives, at der ikke på nuværende tidspunkt foreligger en systematisk, gennemarbejdet beskrivelse af det ledelsestilsyn, der finder sted i kommunen. Vi vurderer, at ledelsen fremadrettet bør have større fokus på implementering af et effektivt ledelsestilsyn.

2.1 Revisionsbemærkninger for 2015

Revisionen har givet anledning til i alt 19 revisionsbemærkninger. Af de afgivne revisionsbemærkninger kan:

- 13 revisionsbemærkninger henføres til revisionen af årsregnskabet
- 3 revisionsbemærkninger henføres til forvaltningsrevisionen
- 3 revisionsbemærkninger henføres til socialrevisionen

Der er ikke overført revisionsbemærkninger fra tidligere år vedrørende revisionen af årsregnskabet. Dette skyldes, at vi har ønsket at forenkle vores revisionsbemærkninger, hvilket medfører, at vi teknisk set har lukket nogle revisionsbemærkninger vedrørende tidligere år, som efterfølgende er erstattet af nye

bemærkninger i 2015. Vi har dog i særskilt kolonne anført, hvorvidt revisionsbemærkningen eventuelt tillige var aktuell i 2014 eller tidligere år.

Siden 2014 er der lukket 12 ud af 20 bemærkninger, heraf kan 6 henføres til årsregnskabet, mens 6 vedrører socialrevisionen. Der henvises til oversigt under pkt. 2.3.

I nedenstående tabel er oplistet de igangværende revisionsbemærkninger for 2015:

Revisionsbemærkninger vedrørende årsregnskabet		Afsnit
Nr. 1	Systemansvarlige for udbetalingsystemer - Revisionsbemærkning nr. 1	2.1.1
Nr. 2	Administration af anlægsudgifter/-regnskaber - Revisionsbemærkning nr. 2	2.1.2
Nr. 3	Byfornyelse - Revisionsbemærkning nr. 3	2.1.3
Nr. 4	Tværgående revision af årsregnskabet (balanceposter) – Revisionsbemærkning nr. 4	2.1.4
Nr. 5	Brugerrettigheder – periodiske revurdering (KSP-CICS) – Revisionsbemærkning nr. 5	2.1.5
Nr. 6	Lønadministration - Revisionsbemærkning nr. 6	2.1.6
Nr. 7	Manglende refusionshjemtagelse – Revisionsbemærkning 7	2.1.7
Nr. 8	Indkøbsområdet - Revisionsbemærkning nr. 8	2.1.8
Nr. 9	Kontrol med overholdelse af reglerne om Skatmoms – revisionsbemærkning nr. 9	2.1.9
Nr. 10	Byggesagsområdet - Revisionsbemærkning nr. 10	2.1.10
Nr. 11	Administrationsbidrag for affaldsområdet - Revisionsbemærkning nr. 11	2.1.11
Nr. 12	Parkeringsindtægter - Revisionsbemærkning nr. 12	2.1.12
Nr. 13	Ubalance i kommunens interne handel – Revisionsbemærkning nr. 13	2.1.13

Revisionsbemærkninger vedrørende forvaltningsrevisionen		Afsnit
Nr. 14	Cybersecurity og persondata - Revisionsbemærkning nr. 14	2.1.14
Nr. 15	Regeloverholdelse solcelleanlæg - Revisionsbemærkning nr. 15	2.1.15
Nr. 16	Risikobaseret ledelsestilsyn – revisionsbemærkning nr. 16	2.1.16

I ”Revisionsberetning for 2015 vedrørende sociale og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion” hvortil vi skal henvise, har vi givet revisionsbemærkninger inden for følgende områder:

Revisionsbemærkninger vedrørende socialrevisionen	Afsnit
Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen – bemærkninger vedrørende Beskæftigelsesministeriet	
Nr. 17 Sygedagpenge	3.1.1
Nr. 18 Jobafklaringsforløb	3.1.2
Nr. 19 Ressourceforløb	3.1.3

Vi kan oplyse, at vores revisionsbemærkninger og observationer er gennemgået med kommunens direktion, og det er deres opfattelse, at revisionsbemærkningerne og observationer sammenlagt er uvæsentlige for årsregnskabet som helhed.

2.1.1 Systemansvarlige for udbetalingsystemer - Revisionsbemærkning nr. 1

Koncernservice (KS) har i 2015 udarbejdet en risikoanalyse på regnskabsområdet vedrørende forretningsgange og implementerede kontroller for systemansvarlige for kommunens udbetalingsystemer.

Organisationsområde	Økonomiforvaltningen / Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Systemansvarlige
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Systemansvarlige for udbetalings- og faktureringssystemer	<p>Der blev i 2014 identificeret 69 udbetalings- og faktureringssystemer. Analysen viste, at der for hovedparten af systemerne var udpeget en ansvarlig systemejer. Endvidere var systemejer-rollens ansvar beskrevet i IT-sikkerhedsregulativet. Dog manglede der forretningsgangsbeskrivelser for hovedparten af systemerne, og der var således ikke designet interne kontroller omkring systemerne.</p> <p>Analysen viste, at systemejer-rollen ikke tilstrækkeligt var implementeret. Der var systemejere, der ikke kendte funktionaliteten af det system, de var systemejere for, og systemejer-rollen blev generelt varetaget meget forskelligt. Ikke alle systemejere havde et klart billede af, hvad rollen indebar og hvilket ansvar de havde. Analysen viste endvidere, at der ikke var den nødvendige ledelsesmæssige opmærksomhed på opgaven, hvilket medførte, at der ikke blev allokert de nødvendige ressourcer til varetagelse af systemejerskabet. Grundet manglende design af kontroller i forretningsgange blev det vurderet, at der ikke var implementeret tilstrækkelige kontroller af anvendelsen af systemerne.</p> <p>Manglende viden om systemejer-rollen og systemejers ansvar og opgaver øger risikoen for, at tilsigtede og utilsigtede fejl begås.</p> <p>Da arbejdet med udbredelse af viden om systemansvar og roller ikke er på plads, genåbnes nærværende revisionsbemærkning.</p>	<p>Det er kritisk, at håndteringen af kommunens udbetalings- og faktureringssystemer ikke har været betryggende, samt at der ikke er beskrevet og implementeret retningslinjer for de enkelte systemer og systemejere, der bl.a. beskriver de interne kontroller i systemerne og systemejerens ansvar.</p>	2014 2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Økonomiforvaltningen er enig i revisionens observationer og bemærkninger for dette punkt og har iværksat følgende tiltag:</p> <p>De planlagte aktiviteter, som skal sikre viden om systemejer-rollen og en systemejers ansvar og opgaver i relation til IT sikkerhedsregulativ, logning, adgang & autorisation og beredskabsplaner er gennemført og systemejer-kurser for 2016 er annonceret.</p> <p>Der blev i november 2015 igangsat sundhedstjek af de systemer, som KS har ansvar for. Sundhedstjek af systemer i øvrige forvaltninger besluttet særskilt. Sundhedstjekket i KS har til formål at fastlægge dokumentationsramme for oplysninger om systemer i "FISKK" samt at foretage en vurdering af risikoen for mistede indtægter eller forøgede omkostninger ved anvendelse af systemerne.</p> <p>Der udestår udarbejdelse af forretningsgange for i alt 15 systemer. 7 systemer udfases i forbindelse med KVANTUM. Disse udarbejder KS ikke forretningsgange for.</p> <p>8 systemer fortsætter efter implementering af KVANTUM. KS forventer, at udarbejdelsen af forretningsgange for disse systemer vil kunne ske inden udgangen af 2. kvartal 2017.</p>		

2.1.2 Administration af anlægsudgifter/-regnskaber - Revisionsbemærkning nr. 2

I forlængelse af budget- og regnskabssystemets regler omkring anlægsregnskaber skal der, jf. kasse- og regnskabsregulativets bilag vedrørende anlægsregnskaber, aflægges særskilte anlægsregnskaber for anlægsprojekter med bruttoudgifter over 1 mio.kr, mens øvrige projekter skal optræde i årsregnskabet. Aflæggelse af anlægsregnskaber skal ske seneste ved udgangen af det regnskabsår, de er færdiggjort.

Organisationsområde		Teknik- og Miljøforvaltningen (TMF)	Revisionsområde/ emne	Anlæg
Reference	Observationer og risici		Revisionsbemærkning	Omtalt år
Administration af anlægsudgifter/-regnskaber	<p>Vi har i lighed med tidligere år konstateret, at TMF ikke rettidigt har udarbejdet anlægsregnskaber som foreskrevet i kommunens retningslinjer.</p> <p>Manglende rettidig aflæggelse af anlægsregnskaber er en overtrædelse af såvel eksterne som interne regler.</p> <p>TMF har ikke data til at følge bevillinger på igangværende anlægsprojekter fra før 2009, hvilket kan skabe usikkerhed om bevillingsoverholdelse i forbindelse med afslutning af disse anlægsprojekter.</p>		<p>Kommunens administration af anlægsprojekter har ikke i tilstrækkeligt omfang sikret en rettidig aflæggelse af anlægsregnskaber.</p> <p>Vi skal henstille, at reglerne i "Budget- og regnskabssystem for kommuner" og kommunens regler herom efterleves.</p>	2014 2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Det er over for os oplyst, at der løbende er blevet aflagt anlægsregnskaber for TMF's projekter, hvorfor mængden af udestående anlægsregnskaber er nedbragt væsentligt, og at efterslæbet vil være indhentet i løbet af 2016. Forvaltningen vil således forelægge de sidste regnskaber til politisk godkendelse den 20. juni 2016, hvorefter punktet kan afsluttes.</p>			

2.1.3 Byfornyelse - Revisionsbemærkning nr. 3

I medfør af bekendtgørelse om tilbagebetaling af tilskud i henhold til lov om byfornyelse og udvikling af byer skal der i visse situationer ske tilbagebetaling af modtaget tilskud fra staten. Eksempelvis hvis status ændres i støttede udlejningsboliger eller ved afhændelse af ejendommen. Tilbagebetalte tilskud tilfalder kommunen og staten med halvdelen til hver.

Organisationsområde		Teknik- og Miljøforvaltningen (TMF)	Revisionsområde/ emne	Byfornyelse
Reference	Observationer og risici		Revisionsbemærkning	Omtalt år
Tilbagebetaling af tilskud	<p>I forbindelse med byfornyelsesprojekter har kommunen erhvervet en række ejendomme (råde-over ejendomme) og nogle af disse er efterfølgende solgt.</p> <p>Kommunen har identificeret, at der mangler at blive tilbagebetalt byfornyelsestilskud til staten af de solgte ejendomme i perioden 1999-2015. Kommunen har imidlertid ikke kunnet opgøre beløbet, hvorfor forholdet er medtaget som en eventualforpligtelse i årsregnskabet for 2015.</p> <p>Den beløbsmæssige risiko kan ikke opgøres, før aftale er indgået med staten.</p>		<p>Kommunens administration af tilbagebetaling af tilskud har ikke i tilstrækkeligt omfang sikret en dokumenteret og løbende tilbagebetaling af tilskud.</p> <p>Vi skal henstille, at der udarbejdes en forretningsgang samt etablering af ledelsestilsyn som sikrer, at tilbagebetaling af tilskud administreres i overensstemmelse med lov om byfornyelse og udvikling af byer.</p>	2014 2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen er i dialog med staten om den endelige afregningsmodel for salgsprovenuet fra byfornyelsesejendomme. En aftale om dette forventes i løbet af 2016. Når den endelige afregningsmodel er på plads, vil Teknik- og Miljøforvaltningen færdiggøre den udarbejdede forretningsgang for, at tilbagebetaling af tilskud administreres i overensstemmelse med lov om byfornyelse og udvikling af byer.</p>			

2.1.4 Balanceposter – Revisionsbemærkning nr. 4

2.1.4.1 Intern kontrol af balanceposter – revisionsbemærkning 4.1

Organisationsområde	Økonomiforvaltningen / Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Balancen																								
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år																								
Intern kontrol af balancekonti	<p>Vi har observeret, at kasse- og regnskabsregulativets bestemmelser omkring afstemning af balancekonti, herunder udførelse af intern kontrol af balancekonti ikke i alle tilfælde er efterlevet. Det er således ikke alle statuskonti, der er underlagt en formaliseret intern kontrol og indgår i ledelsesinformationen generelt.</p> <p>Der er 10.428 konti, som afstemmes i driftscentrene i KS, og som ikke er logget og kategoriseret. Der er primært tale om systemkonti og egenkapitalkonti.</p> <p>Det er vores vurdering, at forholdet er uvæsentligt i forhold til kommunes samlede regnskab. Vi finder dog ikke, at den interne kontrol af balancekonti har fungeret tilfredsstillende.</p>	<p>Det skal henstilles, at ledelsen sikrer, at afstemningsarbejdet udføres og dokumenteres i overensstemmelse med gældende regler.</p> <p>Det er samlet set vores opfattelse, at kvaliteten af afstemningerne i forbindelse med regnskabsaflæggelsen for 2015 er bedre end i 2014, men det er fortsat nødvendigt, at forbedre arbejdet omkring balancekonti, for i tilstrækkelig grad at sikre korrekt regnskabsaflæggelse.</p>	2014 og 2015																								
Forvaltningens iværk satte tiltag	<p>Økonomiforvaltningen er enig i revisionens bemærkning omkring afstemning, logning og kategorisering.</p> <p>KS har igangsat projektet "Kvalitet på balance" der skal sikre korrekte afstemninger. Der henvises til handlingsplanen for dette projekt.</p> <p>Der er i maj måned, som led i dette projekt, etableret en KPI som skal måle kvaliteten af balanceafstemningerne.</p> <p>Økonomiforvaltningen kan konstatere, at der pr. 31-12-2015 er 9.434 åbne konti, hvilket er en forskel på 994 konti i forhold til revisionen.</p> <p>Det er derfor Økonomiforvaltningens opfattelse af de 10.428 konti ikke er det retvisende antal, men at det er 9.434 konti, som ikke er logget eller kategoriseret pr. 31. december 2015. Konti som skal afstemmes er fordelt som følgende:</p> <table border="1"> <thead> <tr> <th>Tekst</th> <th>Antal</th> <th>Beløb</th> </tr> </thead> <tbody> <tr> <td>Konti uden saldi</td> <td>1.627</td> <td>0</td> </tr> <tr> <td>Afstemte lønkonti</td> <td>304</td> <td>94</td> </tr> <tr> <td>Egenkapitalkonti</td> <td>2.471</td> <td>44.391</td> </tr> <tr> <td>Anlægsaktiver</td> <td>2.806</td> <td>19.892</td> </tr> <tr> <td>Skuldige feriepenge</td> <td>1.084</td> <td>-3</td> </tr> <tr> <td>Hensatte forpligtelser</td> <td>1.065</td> <td>-23.747</td> </tr> <tr> <td>Diverse</td> <td>69</td> <td>702</td> </tr> </tbody> </table> <p>Økonomiforvaltningen vil igangsætte initiativer der sikre korrekt afstemning, logning og kategorisering inden udgang 2016, herunder præcisering af ansvars og rollefordeling.</p>			Tekst	Antal	Beløb	Konti uden saldi	1.627	0	Afstemte lønkonti	304	94	Egenkapitalkonti	2.471	44.391	Anlægsaktiver	2.806	19.892	Skuldige feriepenge	1.084	-3	Hensatte forpligtelser	1.065	-23.747	Diverse	69	702
Tekst	Antal	Beløb																									
Konti uden saldi	1.627	0																									
Afstemte lønkonti	304	94																									
Egenkapitalkonti	2.471	44.391																									
Anlægsaktiver	2.806	19.892																									
Skuldige feriepenge	1.084	-3																									
Hensatte forpligtelser	1.065	-23.747																									
Diverse	69	702																									

2.1.4.2 Balancepostafstemninger – revisionsbemærkning 4.2

Organisationsområde		Forvaltningerne	Revisionsområde/ emne	Balancen
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Balancens poster	<p>Vi har ved vores stikprøvevise gennemgang af udvalgte afstemninger konstateret, at god bogførings-skik ikke er efterlevet i alle tilfælde ved lukning af statuskonti:</p> <p>Ved en oprydning af saldiene vil balancen blive påvirket, og det kan medføre en forøgelse af egenkapitalen på i alt 36,6 mio. kr. Der henvises til oversigt over ikke korrigerede fejl, pkt. 7.2.</p> <p>Det er samlet set vores vurdering, at forholdet ikke er væsentligt for forståelse af kommunens samlede balance.</p>	<p>Det skal henstilles, at forvaltningernes interne kontrol med balancens poster skærpes således at det sikres, at kommunens regnskab aflægges i overensstemmelse med de autoriserede regnskabsregler samt kommunens anvendte regnskabspraksis.</p>		2014 og 2015
Forvaltningens iværksatte < tiltag	<p>Økonomiforvaltningen er enig i revisionens bemærkninger.</p> <p>Primo 2015 var der ca. 500 lukkede konti med saldo. I løbet af 2015-16 har KS ryddet op i disse konti.</p> <p>Der er ultimo maj 2016 37 konti, som skal udredes samt 29 konti, der er udredt, men skal sagsbehandles. Dette arbejde forventes tilendebragt inden udgangen af 2016.</p> <p>Resten af kontiene svarende til 1.284 er egenkapitalkonti.</p>			

2.1.4.3 Periodiseringer– revisionsbemærkning 4.3

Organisationsområde		Økonomiforvaltningen / Koncernservice (ØKF)	Revisionsområde/ emne	Periodise- ringer
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Periodisering af fakturapuljen	<p>Vi har i forbindelse med vores gennemgang af periodisering af regnskabsposter, i lighed med tidligere år, konstateret, at der er en vis usikkerhed om, hvorledes reglerne for periodisering mellem regnskabsårene skal administreres.</p> <p>Der har ved lukningen af regnskabet for 2015 været en central opfølgning på fakturapuljen, vi kan dog konstatere, at der mangler implementering af relevante kontroller til sikring af, at fakturapuljen ikke indeholder fakturaer, der skal henføres til gammelt regnskabsår. Fakturaer sat på hold, for i alt 42 mio. kr. var ikke tilstrækkeligt forklaret, og det er derfor ikke muligt at efterprøve den korrekte periodisering. Herunder er 21 mio. kr. fejlagtigt ikke oplyst under eventualforpligtelser i regnskabet.</p> <p>Det er samlet set vores vurdering, at forholdet ikke er væsentligt for forståelse af kommunens samlede resultatopgørelse og balance.</p>	<p>Det skal henstilles, at der fortsat er fokus på implementering af forretningsgangene samt etablering af ledelsestilsyn på området, særligt i forbindelse med regnskabsafslutningen.</p>		2014 og 2015
Forvaltningens iværksatte < tiltag	<p>Økonomiforvaltningen er enig i revisionens observationer vedrørende periodiseringer.</p> <p>KS forventer at ny kontrol (jf. forretningsgangen for finansposter) der iværksættes i periode 12-13/2016 er medvirkende til at sikre mere korrekt periodisering. Økonomiforvaltningen er enig i revisionens observationer vedrørende afholdt fakturapulje.</p> <p>Det er Økonomiforvaltningens vurdering at problemstillingen også bør imødegås via den enkelte forvaltnings ledelsestilsyn.</p>			

2.1.4.4 Periodisering af projekter– revisionsbemærkning 4.4

Organisationsområde	Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen (BIF)	Revisionsområde/ emne	Periodiseringer
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Periodisering af projekter	<p>BIF har indtægtsført 26,5 mio.kr. i regnskabet, der primært kan henføres til projekt omkring refusion af jobrotationsudgifter. Der er fejlagtigt sket periodisering af forventet refusion fra staten, som først skal indregnes i det regnskabsår, hvor projektreanskabet afsluttes og afregning finder sted.</p> <p>Forholdet er oplyst under afsnit 7.2 "Ikke-korrigerede fejl i årsregnskabet".</p> <p>Projektreanskaber med ekstern finansiering skal administreres og korrigeres via overførselssagen.</p>	<p>Vi skal henstille, at BIF sikrer efterlevelse af kommunens regnskabspraksis omkring periodisering samt bevillingsregler.</p>	2015
Forvaltningens iværksatte	<p>Forvaltningen har fulgt sin hidtidige og mangeårige praksis på området, men tilretter nu denne i overensstemmelse med revisionens anvisninger.</p>		

2.1.5 Brugerrettigheder – Periodisk Revurdering (KSP-CICS) – Revisionsbemærkning nr. 5

Organisationsområde	Økonomiforvaltningen / KIT	Revisionsområde/ emne	IT-kontrol
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Brugerrettigheder – periodisk revurdering (KSP-CICS)	<p>Vi fået oplyst, at gennemgang af tildelte almindelige brugerrettigheder i KSP-CICS (KMD-Aktiv udbetalingsystem) ikke er foretaget. Det oplyses endvidere, at området vil være blandt indsatsområderne for 2016.</p> <p>Kommunen har i januar 2016 afsluttet en revurdering af tildelte adgange til brugeradministration i KSP-CICS, som har givet anledning til enkelte justeringer og opfølgningspunkter.</p>	<p>Vi skal henstille, at der foretages en dokumenteret revurdering af tildelte rettigheder til brugere for relevante systemer og platforme.</p> <p>Ansvar herfor ligger i forvaltningerne for egne brugere.</p>	2013, 2014 og 2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>KSP-CICS er adgangstyrende for en lang række KMD-systemer, som benyttes i forvaltningerne. Det lovpligtige ½-årige ledelsestilsyn udføres i dag kun sporadisk i kommunens forvaltninger, idet de nuværende løsninger ikke giver lederne mulighed for at få et samlet overblik, heller ikke selv om der indføres nye, meget ressourcekrævende ekstra arbejdsprocesser med udtræk af lister, manuelle gennemsyn af autorisationer mv.</p> <p>Økonomiforvaltningen (KIT) har efter beslutning i BR 30/4 2015 gennemført foranalyse og etableret en case om finansiering vedrørende automatisering af adgangsstyring med henblik på at forbedre it-sikkerheden, effektivisere opgaveudførelsen og gøre det muligt at forenkle ledelsestilsynsopgaven med medarbejderens autorisationer til IT-systemer for personaleansvarlige ledere.</p> <p>Økonomiforvaltningen arbejder aktuelt på at afklare finansieringsmulighederne med henblik på snarest muligt at fremlægge indstilling om anskaffelse af system til automatisering af ovenstående processer.</p>		

2.1.6 Lønadministration m.v. revisionsbemærkning nr. 6

Bemærkninger relateret til KS

2.1.6.1 Afstemninger af lønoplysninger til SKAT – Revisionsbemærkning nr. 6.1

Organisationsområde	Økonomiforvaltningen / Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Lønområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Lønaftemninger	<p>Det er i lighed med tidligere år konstateret, at løn-systemet oplysninger er afstemt til bogføringen /årsregnskabet, men at der ikke er foretaget afstemning i forhold til de afgivne oplysninger om lønforhold m.v. til SKAT.</p> <p>Manglende behørig afstemningsdokumentation medfører risiko for, at kommunen ikke har foretaget korrekt indberetning af kommunens afholdte lønomkostninger til SKAT (E-indkomst).</p>	<p>Det skal henstilles, at ledelsen sikrer, at de fornødne afstemninger foretages, således at det kan bekræftes, hvorvidt der er foretaget korrekt indberetning om lønforhold m.v. til SKAT.</p>	2013, 2014 og 2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Økonomiforvaltningen er enig i revisionens observationer og bemærkninger vedrørende lønaftemninger.</p> <p>Økonomiforvaltningen har i november 2015 udarbejdet afstemning af E-indkomst for 2013. Revisionen har i første omgang bedt om specifikation af de største differencer. Specifikationen er under udarbejdelse og klar uge 24.</p> <p>Data til brug for afstemning af E-indkomst for 2014 og 2015 er tilvejebragt og bearbejdet. Der udestår enkelte fejlrettelser. Det forventes at et validt datasæt foreligger 1. juni 2016 og en afstemning foreligger tre uger efter.</p> <p>Det er økonomiforvaltningens vurdering at problemstillingen bør imødegås via den enkelte forvaltnings ledelsestil-syn.</p>		

2.1.6.2 Interne kontroller – Revisionsbemærkning nr. 6.2

	Økonomiforvaltningen / Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Lønområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Intern kontrol	<p>Det er i lighed med tidligere år konstateret, at den etablerede interne kontrol med det løndokumentationsmateriale, der sikrer korrekt løn, til tider ikke har været effektiv.</p> <p>Dette medfører risiko for tab som følge af u hensigtsmæssige eller mangelfulde interne forretningsgange, menneskelige og systemmæssige fejl samt at kommunen ikke disponerer i overensstemmelse med gældende regler.</p>	Vi skal henstille, at der udarbejdes en revideret forretningsgang samt etablering af ledelsestilsyn, herunder tilrettelægges effektive interne kontroller, der kan medvirke til at sikre mod fejl og mangler.	2013, 2014 og 2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>KS har pr. november 2015 indført en procedure, hvor alle fundne fejl i 100%-tastekontrollen registreres, og hvor der følges op på de fundne fejl.</p> <p>Der udføres per april kontrol af positiv-/negativlister efter hver ordinære lønkørsel. 100 %-tastekontrollen vil i løbet af 2016 overgå til at blive udført på simulerede lønkørsler, hvorfor kontrollen kan udføres inden lønnen køres, og således får karakter af forebyggende kontrol.</p> <p>Derudover er der igangsat et projekt vedr. lønkontrol. Formålet er at etablere en mere effektiv og automatiseret lønkontrol</p>		

2.1.6.3 Vagtplanssystemet KAS – Revisionsbemærkning nr. 6.3

	Økonomiforvaltningen / Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Lønområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Vagtplanssystem KAS	<p>Implementeringen af vagtplanssystemet KAS har vist, at der ikke i tilstrækkeligt omfang har været et samlet overblik over de leverancer, der skulle gennemføres i forbindelse med implementeringen, hvilket har medført en del fejl vedrørende overholdelse af overenskomster m.v. ved anvendelsen af KAS.</p> <p>Som konsekvens heraf er der risiko for, at kommunen ikke for alle medarbejdere har disponeret i overensstemmelse med gældende regler.</p>	Vi skal henstille, at der er skærpet fokus på genopretningen (re-implementeringen) af de konstaterede forhold, herunder efterlevelse af de 3 gates som besluttet af ØU, herunder kompetenceudvikling i forhold til at understøtte styringen decentralt.	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Der er igangsat et projekt – KAS 2.0 – med det formål at organisatorisk reimplementere KAS i forhold til dels opbygning af en drifts- og supportmodel, dels udvikling og gennemførelse af den nødvendige kompetenceudvikling af nye såvel som eksisterende brugere. Projektet udvikler et fast koncept for uddannelse af nye brugere af KAS samt et certificeringskoncept for brug af KAS. Der udarbejdes desuden arbejds gange og vejledninger mhp. at understøtte den daglige brug af KAS.</p> <p>KS har endvidere i maj 2016 igangsat et uddannelsesforløb for KAS vejledere.</p>		

2.1.6.4 Lønadministration selvejende institutioner – Revisionsbemærkning nr. 6.4

Organisationsområde		Økonomiforvaltningen / Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Lønområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Lønadmini- stration sevejende institutioner	<p>Vi har konstateret, at Københavns Kommune foretager al indberetning af lønoplysninger mv. til SKAT på kommunens CVR-nummer, og ikke på de selvejende institutioners egne CVR-numre.</p> <p>Som konsekvens heraf er der risiko for, at kommunen ikke på alle områder disponerer i overensstemmelse med gældende regler.</p>	<p>Vi skal henstille, at der sikres en korrekt indberetning m.v. på de selvejende institutioners CVR-numre.</p>		2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Økonomiforvaltningen er enig i revisionens observationer vedrørende indberetning af lønoplysninger mv. KS vil snarest udarbejde en handlingsplan, herunder igangsætte et projekt for fremadrettet at sikre en korrekt indberetning mv. på de selvejende institutioners CVR-numre.</p> <p>Forholdet forventes at være bragt i orden inden udgangen af 2016,</p>			

2.1.6.5 Sagsgennemgang – Revisionsbemærkning nr. 6.5

Organisationsområde		Økonomiforvaltningen / Koncernservice/ KFF	Revisionsområde/ emne	Lønområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Sagsgennemgang.	<p>Der er observeret manglende og ikke-fuldstændige dokumentation i lønsagerne, samt manglende berigtigelse i 2 lønsager med potentiel økonomisk betydning. Desuden er der på VIP-området på én lønsag konstateret en manglende godkendelse og dokumentation for etablering af en bilordning.</p> <p>Gennemgang af vederlag til politikere har ligeledes givet anledning til enkelte bemærkninger.</p> <p>Som konsekvens heraf er der risiko for, at kommunen ikke disponerer løn til medarbejdere i overensstemmelse med gældende regler.</p>	<p>Vi skal henstille, at der indhentes den fornødne dokumentation til sagerne, samt berigtigelse af lønsagerne med økonomisk betydning. Desuden henstilles det, at beslutning og grundlag tilvejebringes, så etableret bilordning er i overensstemmelse med gældende regelsæt.</p>		2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Kultur- og Fritidsforvaltningen kan oplyse, at bil-ordningen er ophørt i 2016. Forvaltningen forventer ikke at iværksætte særlige tiltag.</p> <p>Økonomiudvalget vedtog den 31. maj 2016 at orienteringen om revisionens rapport "Revision af lønninger for 2015" samt Koncernservices og forvaltningernes handlingsplaner hertil tages til efterretning, på nær punkt 3.12, idet Økonomiforvaltningen endnu ikke har modtaget endelige oplysninger om den driftsmæssige begrundelse for fri-bil-ordningen i Kultur- og Fritidsforvaltningen.</p> <p>Vedrørende politikervederlag, så har Økonomiforvaltningen, på baggrund af revisionens bemærkning, udarbejdet nye reviderede forretningsgange på området.</p>			

2.1.6.6 CRM-systemet– Revisionsbemærkning nr. 6.6

Organisationsområde		Økonomiforvaltningen / Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Lønområdet
Reference	Observationer og risici		Revisionsbemærkning	Omtalt år
CRM-systemet	<p>Informationsmaterialet fra KS til forvaltningerne indeholder ikke en akkumuleret oversigt over manglende dokumentation fra tidligere måneder.</p> <p>Vi har desuden konstateret, at der i KS er en praksis, hvor sager i CRM-systemet registreres som færdigbehandlede/løst efter en periode på 3 mdr., selvom manglende dokumenter endnu ikke er modtaget.</p> <p>Som konsekvens heraf er der risiko for, at kommunen ikke disponerer løn til medarbejdere i overensstemmelse med gældende regler.</p>		Vi skal henstille, at der sikres den fornødne information til forvaltningerne.	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	Ift. registrering af sagerne i CRM er der pr. oktober 2015 indført en praksis, hvor sager, hvori der mangler dokumentation, registreres som færdigbehandlet /løst uden dokumenter. Denne praksis giver KS mulighed for at følge hvilke sager, der stadig mangler dokumentation. KS har forbedret rapporteringen til forvaltningerne ved nu at rapportere aggregeret niveau per forvaltning.			

2.1.6.7 LARA go TRIO Revisionsbemærkning nr. 6.7

Organisationsområde		Forvaltningerne	Revisionsområde/ emne	Lønområdet
Reference	Observationer og risici		Revisionsbemærkning	Omtalt år
LARA go TRIO	<p>(BUF) Rammebilag til kommunens Kasse- og regnskabsregulativ foreskriver, at forvaltningerne skal sikre, at der udarbejdes forretningsgangsbeskrivelser for kontrolforanstaltninger for brugen af edb-systemer. BUF ses ikke at have udarbejdet en forretningsgangsbeskrivelse, herunder ses der ikke at være den påkrævede funktionsadskillelse ved LARA.</p> <p>Som konsekvens heraf er der risiko for, at BUF ikke på dette område disponerer i overensstemmelse med gældende regler. Herudover øger manglende funktionsadskillelse risikoen for såvel tilsigtede som utilsigtede fejl.</p>		Det skal henstilles, at BUF sikrer, at bestemmelserne i rammebilaget efterleves.	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	Det er BUFs synspunkt, at revisionen rejser berettiget kritik ift. administrationssystemet LARA, som benyttes af Ungdomsskolen og TRIO som benyttes af skolerne, hvor løn administreres uden den kontrol, som normalt finder sted i KS, og der er ikke udarbejdet de påkrævede forretningsgangsbeskrivelser. BUF er – i dialog med Intern Revision og KS - i fuld gang med at sikre funktionsadskillelse og i øvrigt etablere kontrolmekanismer, så løn anvises på betryggende vis via LARA- og TRIO-systemerne.			

2.1.6.8 Børneattester-Revisionsbemærkning nr. 6.8

Organisationsområde	Forvaltningerne	Revisionsområde/ emne	Lønområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Børneattester	<p>(BUF/SOF) De obligatoriske forretningsgange foreskriver, at arbejdspladsen har ansvaret for at sikre, at medarbejderen ikke starter i job før børneattest er indhentet og godkendt. Der ses ikke at være etableret en forretningsgang i forvaltningerne, der følger op på, at mangelfuld dokumentation indsendes til KS. Vi skal dog nævne, at BUF i forbindelse med etableringen af BUF-task-force har foretaget en opfølgning på manglende dokumentation. SOF har ved udgangen af 2015 3 sager, hvor dokumentation for børneattest mangler.</p> <p>Der er risiko for, at kommunen ikke disponerer i overensstemmelse med gældende regler, og således ikke sikrer, at der systematisk indhentes børneattester.</p>	Der henstilles, at ledelsen i forvaltningerne sikrer efterlevelse af de obligatoriske forretningsgange.	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>SOF: Socialforvaltningen følger op på områder, hvor der bør ligge en børneattest inden personen ansættes i kommunen.</p> <p>BUF: Revisionen påpeger manglende systematisk kontrol af dokumentation (særligt børne- og straffeattester) ved ansættelser. Revisionen beskriver også den kontrolindsats, som BUF har etableret i samarbejde med KS, som videreføres, så vi fremadrettet kan sikre at ingen kommunalt ansatte i BUF arbejder med børn uden en børneattest.</p> <p>KS: Ift. registrering af sagerne i CRM er der pr. oktober 2015 indført en praksis, hvor sager, hvori der mangler dokumentation, herunder børneattester registreres som færdigbehandlet / løst uden dokumenter. Denne praksis giver KS mulighed for at følge hvilke sager, der stadig mangler dokumentation. KS har forbedret rapporteringen til forvaltningerne ved nu at rapportere aggregeret niveau per forvaltning.</p>		

2.1.7 Manglende refusionshjemtagelse – Revisionsbemærkning nr. 7

Organisationsområde		Økonomiforvaltningen / Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Løn- og personale- området
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Refusionshjemtagelsen	<p>Vi har i tidligere år konstateret, at KS udarbejder løbende prognose over kommunens berettigede refusioner på sygedagpengeområdet, som sammenholdes med refusioner modtaget i de enkelte regnskabsår. Det foreløbige samlede beløb for ikke modtagne refusioner/tab af refusioner for Københavns Kommune for perioden 2012 til 2014 kan opgøres til ca. 111 mio.kr., hvoraf ca. 61 mio.kr. - som kan henføres til 2012 og 2013 - i væsentligt omfang må anses for tabt.</p> <p>I 2015 har vi lighed med tidligere år konstateret, at manglende effektive processer mellem forvaltningerne og KS medfører forøget risiko for tab af refusioner.</p>	<p>Vi finder det kritisk, at kommunen ikke i tilstrækkeligt omfang opnår den refusion, som kommunen er berettiget til, og det henstilles, at der tilrettelægges forretningsgange samt etablering af ledelsestilsyn, der optimerer processen og minimerer tab af refusionshjemtagelse.</p>		2012, 2013, 2014 og 2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Økonomiforvaltningen er enig i revisionsbemærkningen.</p> <p>Således er Økonomiforvaltningen enige i, at refusionshjemtagelsen kan øges, men samtidig skal det påpeges, at der er en naturlig tidsforskydning fra refusion optjenes, til refusionen er hjemtaget. Dette skyldes sagsbehandling i både KK og hos bopælskommunerne og UDK. Dette betyder, at en væsentlig del af den optjente refusion ét kalenderår altid først vil være hjemtaget i det efterfølgende år.</p> <p>For at sikre endnu højere refusionshjemtagelse ved at mindske tab gennem afslag har Økonomiforvaltningen igangsat en række tiltag på baggrund af bl.a. en analyse af refusionsområdet foretaget af Intern Revision i 2015. Herunder bl.a. tiltag med særligt fokus på mere korrekt og rettidig indberetningspraksis i forvaltningerne, implementering af en mere automatiseret dagpengerefusionsløsning i det nye lønsystem KMD OPUS og en række mindre tiltag med endelig frist med udgangen af 2016.</p> <p>Endelig skal det nævnes, at der er etableret obligatoriske forretningsgange for refusionsområdet i løbet af 2015, som er godkendt af Intern Revision. I 2016 er der lavet opfølgning på compliance for disse, og på baggrund heraf er der igangsat en række yderligere tiltag for at sikre compliance senest i efteråret 2016.</p> <p>Ovenstående tiltag forventes dermed at øge refusionshjemtagelsen.</p>			

2.1.8 Indkøbsområdet m.v. revisionsbemærkning nr. 8

2.1.8.1 Fakturaer i betalingskontrol – revisionsbemærkning 8.1

Organisationsområde	Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Indkøbsområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Fakturaer i betalingskontrol	<p>Det er politisk besluttet, at alle fakturaer u/10.000 kr. godkendes af en person, hvorefter den automatisk betales uden yderligere kontrol. Det er vores vurdering, at enegodkendelse af fakturaer indeholder en iboende risiko for besvigelser. Som kompenserende kontrol er implementeret stikprøvevis kontrol af fakturaer u/ 10.000 kr. Kontrollen er dog ikke designet til udvælgelser af stikprøver på fakturaer på u/5.000 kr.</p> <p>Besvigelserisiko Manglende fokus på specifik risiko i tilrettelæggelse af den interne kontroller øger risikoen for besvigelser.</p>	Det henstilles, at udvælgelseskriterier såvel som kontrolpunkter tilpasses, så besvigelserisikoen adresseres.	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Koncernservice er enig i revisionens bemærkning vedrørende fakturaer i betalingskontrol.</p> <p>Koncernservice har etableret og implementeret en stikprøvevis kontrol af fakturaer under 10.000 kr. Endeligt design af stikprøvekoncept forventes tilendebragt med udgangen af juni 2016, hvorefter stikprøvekontrollen går i fuld drift.</p> <p>Alle kreditorfakturaer under 10.000 kr. er omfattet af den stikprøvevis kontrol, herunder fakturaer under 5.000 kr. Kontrollen blev første gang udført i KS i februar 2016 for perioden 1. maj til 30. november 2015 og anden gang i maj for perioden 1.12.2015-31.3.2016.</p>		

2.1.8.2 Kommunens regler for indkøb – revisionsbemærkning 8.2

Organisationsområde	Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Indkøbsområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Kommunens regler for indkøb	<p>I lighed med forhold rapporteret ved sidste års revision er der observeret manglende overholdelse af KK's indkøbsaftaler på mindre indkøb/opgaver, herunder digitaliseret understøttelse af indkøb. På større byggeopgaver/indkøb indhentes behørigt tilbud.</p> <p>Manglende overholdelse af indkøbsaftaler som følge af uhensigtsmæssigt designet processer og kontroller, udgør en risiko for, at KK påføres ekstra omkostninger.</p>	Det henstilles, at gældende regler overholdes. Det anbefales desuden, at der tilføjes et kontrolpunkt i stikprøven i ledelsesinformationen rettet mod brugen af indkøbsaftaler, herunder at indkøb digitalt understøttes i videst muligt omfang.	2014 2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Kejd: ØKF har i maj 2016 oprettet et nyt center, Center for Indkøb (CFI), med ansvar for udbud og implementering af de centrale, obligatoriske indkøbsaftaler. Centeret har stort fokus på netop de områder som revisionen påpeger, da analyser af indkøbsområdet viser, at der er et stort potentiale for at højne compliance på kommunens centrale indkøbsaftaler.</p> <p>CFI kommer til at arbejde målrettet med processer for implementering af nye aftaler således at kendskab kan øges i alle fagforvaltninger, ydermere påtænkes det at øge fokus på complianceopfølgning i den tilgængelige ledelsesinformation.</p> <p>Indkøb er en meget stor del af den kommende Kvantum-udrulning og i den forbindelse arbejder CFI tæt sammen med Kvantum for at sikre en højere grad af digital understøttelse af indkøbsprocessen, herunder et nyt elektronisk bestillingssystem.</p>		

2.1.8.3 God bogføringsskik – revisionsbemærkning 8.3

Organisationsområde		Alle forvaltninger	Revisionsområde/ emne	Indkøbsområdet
Reference	Observationer og risici		Revisionsbemærkning	Omtalt år
God bogføringsskik	<p>Bogføring i KK foretages ikke i alle tilfælde i overensstemmelse med god bogføringsskik (konteringsteksten er ikke altid tilstrækkelig sigende, og posteringer er ikke altid dokumenteret med et bilag.)</p> <p>Overholdelsen af god bogføringsskik skal i al væsentlighed bidrage til en hensigtsmæssig og betryggende styring samt rapportering.</p>		<p>Det henstilles, at der sættes ledelsesmæssig fokus på området, og at de rapporterede forhold i ledelsesinformationen løbende holdes op imod god bogføringsskik i en bred forstand, samt de nærmere beskrevet krav til registreringerne fra forretningsgangene. Det betragtes som god governance, at ledelsen løbende sikrer sig, at der er et effektivt internt kontrolmiljø, som sikrer overholdelse af gældende regler og forskrifter.</p>	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Kultur- og Fritidsforvaltningen arbejder løbende med opfølgning på betalingsfrister og god bogføring, og vil i 2016 øge indsatsen på området. KFF vurderer dog, at en systemunderstøttelse af relevante processer vil bidrage positivt til at løfte niveauet på tværs af kommunen.</p>			

2.1.9 Kontrol med overholdelse af reglerne om Skatmoms – revisionsbemærkning nr. 9

Organisationsområde		Koncernservice	Revisionsområde/ emne	Skatmoms-området
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Kontrol med overholdelse af reglerne om moms	<p>Vi har konstateret, at der i KS er implementeret nye forretningsgange for rigtig og fuldstændig afregning af moms til SKAT (Skatmoms). Disse forretningsgange omfatter alene forretningsgangene omkring afregning af moms i KS og ikke, hvordan det sikres, at selve afregningsgrundlaget er korrekt ift. Skatmoms.</p> <p>Det er efter det oplyste forvaltningerne, der har ansvaret for at sikre korrekt opkrævning og korrekt momsfradrag af moms på de momsbærende aktiviteter i kommunen.</p> <p>Vi har, på baggrund af interview med en række af forvaltningerne, konstateret, at der ikke er en compliance-funktion centralt placeret i kommunen eller i de enkelte forvaltninger, der fører tilsyn med, at der sker korrekt behandling af Skatmoms.</p> <p>Tilsvarende gælder, at det er de enkelte forvaltninger, som har kontakten til SKAT i forbindelse med en kontrol af momsområdet. Der er derfor ikke en central funktion, som koordinerer kontakten til SKAT eller orienteres om denne.</p> <p>Kommunen har en række meget komplekse momstransaktioner. Som konsekvens af, at kommunen ikke centralt eller i forvaltningerne har et moms-kompetencecenter, der fører tilsyn med, at der bliver afregnet Skatmoms på det rigtige grundlag, er der betydelig risiko for, at der ikke sker korrekt behandling af skatmoms.</p>	<p>Vi henstiller, at der implementeres kontroller, der sikrer, at momsgrundlaget er dokumenteret og kvalitetssikret inden angivelse og afregning af moms.</p> <p>Vi anbefaler, at der oprettes en centralt placeret compliance-funktion, der kan understøtte korrekt behandling af Skatmoms i hele kommunen.</p>		2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Økonomiforvaltningen er enig i revisionens observationer og bemærkninger til punktet herunder, at det er forvaltningerne, der har ansvaret for at sikre korrekt opkrævning og korrekt momsfradrag af moms på de momsbærende aktiviteter i kommunen.</p> <p>Sagen vedrørende etablering af en compliance-funktion på momsområdet har været adresseret på ØU, dog uden en bevilling.</p> <p>KS vil iværksætte følgende tiltag:</p> <p>(A) Etablering af 2 centrale, tværgående kontroller</p> <p>KS vil få etableret to centrale kontroller på momsområdet, som skal være med til at sikre en mere retvisende og mere korrekt momsafregning.</p> <ol style="list-style-type: none"> 1- Ved oprettelse af nye konti i forvaltningerne, vil KS sikre, at der etableres en kontrol, der sikrer, at der bliver valgt en korrekt momskode til kontiene. 2- KS vil etablere kontrollen vedrørende sandsynliggørelse af moms, som skal sikre at den afløftede moms er korrekt, og at momsafregningen efterfølgende ikke indeholder væsentlige fejl. <p>Kontrollerne forventes at være implementeret senest 30. september 2016.</p> <p>(B) Afklare om der er tilslutning fra forvaltningerne til etablering af et centralt moms-kompetencecenter og – i givet fald – etablere dette via en obligatorisk standardservice i KS' Servicekatalog pr. 1.1.2017</p> <p>Det er KS' vurdering, at alle forvaltninger kan drage nytte af faglige og økonomiske stordriftsfordele ved etablering af en central moms-compliance funktion i KS, hvorved der netop kan sikres faglig bæreevne, -kvalitet og effektivitet.</p> <p>KS vil afklare, om der er tilslutning fra forvaltningernes side til at etablere en moms-compliance funktion, der fører tilsyn med, at der bliver afregnet Skatmoms på det rigtige grundlag. Såfremt der er en interesse, så vil KS tilbyde denne som en obligatorisk, bevillingsfinansieret service i Servicekatalog for 2017. Dog vil en moms-compliance funktion sagtens kunne etableres tidligere. I denne forbindelse undersøges det også, om der kan etableres en positiv business case vedrørende oprettelsen af en moms-compliance funktion.</p> <p>En endelig afklaring af om forvaltningerne vil tilslutte sig en central moms-compliance funktion i KS vil finde sted senest 30. september 2016.</p> <p>Såfremt der er grundlag for det, vil KS starte opbygning af kompetencer umiddelbart herefter.</p>			

2.1.10 Byggesagsområdet – revisionsbemærkning nr. 10

2.1.10.1 Timeprisberegning på byggesagsområdet – revisionsbemærkning nr. 10.1

Organisationsområde	TMF	Revisionsområde/ emne	Byggesagsområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Timeprisberegninger	<p>Det er oplyst, at der fra 1. januar 2015 og frem til primo 2016 ikke har været tilrettelagt en tidsregistrering, der kan understøtte beregning af en retvisende timetakst på byggesagsområdet.</p> <p>Der er risiko for tab som følge af u hensigtsmæssige eller mangelfulde interne forretningsgange, menneskelige og systemmæssige fejl.</p> <p>Som konsekvens heraf er der risiko for, at kommunen ikke på alle områder disponerer i overensstemmelse med gældende regler.</p>	<p>Det skal henstilles, at ledelsen i TMF skærper ledelsestilsynet fremadrettet og sikrer korrekt tidsregistrering og omkostningsallokering, således at de beregnede timepriser for byggesagsgebyrer er retvisende.</p>	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen har i forhold til timeprisberegning igangsat et arbejde med at sikre en forbedring af den metode og praksis, der blev igangsat 1. januar 2015, for derved at sikre en mere veldefineret beregningsmodel til opgørelse af ressourcebehov og selve timetaksten for byggesager. Den fornyede timetakst vil blive fremlagt til politisk vedtagelse medio 2016 med henblik på budgetlægning for 2017.</p>		

2.1.10.2 Tilgodehavender – revisionsbemærkning nr. 10.2

Organisationsområde	TMF	Revisionsområde/ emne	Byggesagsområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Tilgodehavender	<p>Vi har konstateret, at ledelsestilsynet med at sikre, at indtægter ved byggesagsgebyrer opkræves korrekt og tilgår kommunens regnskab, ikke har været tilfredsstillende, og at dette sandsynligvis har medført økonomiske tab for kommunen.</p> <p>Der er risiko for tab som følge af u hensigtsmæssige eller mangelfulde interne forretningsgange, menneskelige og systemmæssige fejl.</p>	<p>Det skal henstilles, at ledelsen i TMF skærper ledelsestilsynet fremadrettet og sikrer en effektiv opgørelse, styring og opkrævning af kommunens samlede tilgodehavender på området, og at forældelsesreglerne iagttages ved planlægning af genopretningen.</p>	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Teknik- og Miljøforvaltningens tilgodehavende vedrører primært byggesager fra før 2014. Et eksternt revisionsfirma har i efteråret 2015 i forbindelse med opsamlingsprojektet gennemgået 1200 af de cirka 5000 åbne sager og har på den baggrund anslået, at der er udestående for mellem 150-190 mio. kr. Dette beløb er dog behæftet med væsentlig usikkerhed.</p> <p>De enkelte sager er ikke gennemgået i detaljer, og der kan derfor være tilfælde, hvor der er indbetalt acotobeløb på sagerne, eller hvor et byggeri ikke er blevet til noget, hvorfor det faktiske beløb kan være mindre.</p> <p>Derudover kan der i enkelte sager være risiko for forældelse. Det er på nuværende tidspunkt dog forvaltningens vurdering, at der ikke er mange sager, hvor forældelse er aktuel.</p> <p>Teknik- og Miljøforvaltningen har i forhold til tilgodehavender igangsat en proces for oprydning i gamle byggesager. Forvaltningen forventer indenfor en periode på 3 år at afslutte og lukke alle åbne byggesager fra før 2014 og har etableret et projektarbejde, som skal gennemgå og afslutte de pågældende sager. Forvaltningen arbejder på kvalificering af estimatet over udestående gebyrindtægter, og estimatet vil løbende blive kvalificeret efterhånden som oprydningsarbejdet skrider frem.</p>		

2.1.11 Administrationsbidrag for affaldsområdet – revisionsbemærkning nr. 11

2.1.11.1 Styringsgrundlag – revisionsbemærkning nr. 11.1

Organisationsområde	TMF	Revisionsområde/ emne	Affaldsområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Styringsgrundlag	<p>Det budget, der vedrører administrationsudgifter, og som ligger til grund for de beregnede takster for 2015, vurderes ikke at være præcist nok til at udgøre et validt styringsgrundlag. I 2014 var forskellen mellem de budgetterede og faktiske udgifter på ca. 21%. Endvidere er rådhusbidraget, som udgør de administrative omkostninger, ikke indregnet i takstberegningen.</p> <p>Vi har ikke fået forelagt dokumentation for de fordelingsnøgler, der anvendes ved fordeling af administrationsudgifterne mellem husholdninger og erhvervsaffald. Håndtering af husholdningsaffald og erhvervsaffald skal holdes økonomisk adskilt, og eventuelle fælles omkostninger skal fordeles på baggrund i objektive kriterier. Der er risiko for styringstab og fejlagtige takster som følge af mangler i budgetforudsætninger.</p>	Det skal henstilles, der etableret et validt og dokumenteret styringsgrundlag.	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen vil have øget fokus på budget og forbrug på administrationsudgifterne i 2016 og vil på baggrund af denne gennemgang vurdere, hvorvidt budgettet fremadrettet skal tilrettes.</p> <p>Forvaltningen har udarbejdet nye fordelingsnøgler, der indarbejdes i de fremtidige budgetter og takstberegninger fra 2017 og frem. Der vil herudover være øget fokus på kvalitetssikring af fordelingsnøglerne ved årets afslutning.</p>		

2.1.11.2 Prissætning – interne omkostninger– revisionsbemærkning nr. 11.2

Organisationsområde	TMF	Revisionsområde/ emne	Affaldsområdet
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Prissætning – interne omkostninger	<p>Vi har ikke fået forelagt dokumentation for, at prissætningen af de interne administrationsomkostninger, der er forbundet med opkrævningen, afspejler de faktiske kostpriser. En del af de omkostninger, der indgår i de realiserede administrationsudgifter, består af udgifter, som overføres fra det brugerfinansierede område til det skattefinansierede område. For kontrol af, at der ikke sker subsidiering mellem det skattefinansierede og det brugerfinansierede, skal det dokumenteres, at priserne er omkostningsægte.</p> <p>Såfremt takstberegningen ikke afspejler de faktiske kostpriser for de enkelte aktiviteter, er der risiko for subsidiering mellem det skatte- og det gebyrfinansierede område.</p>	Det skal henstilles, at TMF i forbindelse med intern afregning sikrer sig, at ydelserne prissættes til kostpris, og at prisen, så vidt det er muligt, ikke er over markedspris samt løbende overvåger og foretager genberegning af overheadberegningerne ved væsentlige ændringer.	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen har i samarbejde med revisionen foretaget en genberegning af timepriser, overhead og administrationsbidrag. Priserne er indarbejdet i budgettet for 2016 og fremover. Forvaltningen vil i samarbejde med den eksterne revision få knæsat de endelige principper for genberegning og implementering af administrationsbidraget så de kan indgå i takstberegningen for 2017. Forvaltningen har foretaget en totalomkostningsanalyse, hvor alle omkostningselementer er blevet gennemgået. Analysen forelægges politisk den 20. juni 2016.</p>		

2.1.12 Parkeringsindtægter – revisionsbemærkning nr. 12

2.1.12.1 Kortbetalinger – revisionsbemærkning nr. 12.1

Organisationsområde	TMF	Revisionsområde/ emne	Parkeringsindtægter
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Kortbetalinger	<p>Vi har foretaget en gennemgang af Center for Parkerings (CPK) håndtering af indtægter fra kortindbetaling med henblik på at opnå overbevisning for fuldstændighed, nøjagtighed og periodisering af indtægter.</p> <p>Vi har konstateret, at CPK hverken foretager en kortafstemning, dvs. om alle data fra korttransaktioner er modtaget fra p-billetautomaterne, eller en bankafstemning, dvs. en kontrol af, om betalinger på p-automaterne stemmer med afregnet beløb fra bank og kortudbyder.</p> <p>Det er vores vurdering, at manglende afstemning af transaktioner af kortregistrering mellem p-automater, over til kortudbyder, til faktisk modtagne betalinger i banken, medfører risiko for, at CPK ikke modtager alle kortindbetalinger.</p>	<p>Vi skal henstille, at CPK får implementeret en forretningsgang for afstemning af transaktioner mellem kortregistrering i billetautomater, til kortudbydere, til modtagne betalinger i banken, således at det sikres, at CPK modtager alle kortindbetalinger.</p> <p>Vi har fået oplyst, at CPK er i dialog med P-automatleverandøren med henblik på at finde en løsning, der gør det muligt at kortafstemme alle data.</p>	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Teknik- og Miljøforvaltningen kan oplyse, at der som led i 'Projekt God Økonomistyring' er blevet udarbejdet en række centerspecifikke forretningsgange i forhold til håndtering og administration af parkeringsindtægter, herunder afstemning af kortbetalinger. Pga. manglende funktionalitet i det IT-system, der blev anskaffet til at foretage afstemning af kortbetalingerne mellem billetautomaterne og data fra kortindløserne, har det ikke været muligt at sikre 100 % afstemning. Det skyldes bl.a. mistede data, som følge af forskellige driftsfejl på billetautomaterne. Intensionen var desuden, at IT systemet tillige skulle foretage afstemning over til kreditkortafregningerne mellem kortindløserne og banken – men den del af understøttelsen kom aldrig i drift.</p> <p>I forbindelse med nyligt implementerede digitalisering af parkeringsområdet (1. maj 2016) er der opstået nye muligheder. Forvaltningen er p.t. i dialog med LOGOS (parkeringsautomat udbyder) og KMD (kommunens udbyder af nyt økonomisystem KVANTUM) for at afklare, om de kan tilbyde den efterspurgte funktionalitet, der kan sikre en fyldestgørende afstemning. Hvis det ikke er muligt for de to udbydere at understøtte det efterspurgte, vil forvaltningen igangsætte manuel understøttelse til afstemning. Teknik- og Miljøforvaltningen forventer, at tiltaget er implementeret ved udgangen af 2016.</p>		

2.1.12.2 Mobilbetalinger– revisionsbemærkning nr. 12.2

Organisationsområde	TMF	Revisionsområde/ emne	Parkeringsindtægter
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Mobilbetalinger	<p>Betaling for parkering med mobiltelefonen er en betalingsformidling på lige vilkår med betaling via kreditkort. Mobilbetaling håndteres af eksterne leverandører, som er formidlere af betaling mellem bilisten og CPK.</p> <p>Vi har ligeledes fået oplyst, at betalingsformidleren en gang om året skal fremsende en redegørelse, der godtgør, at det afregnede beløb modsvare det faktiske salg, og som skal underskrives af en statsautoriseret revisor. CPK modtager denne erklæring hver juni i det efterfølgende år.</p> <p>Vi har konstateret, at modtagne revisionserklæringer ikke afdækker relevante forhold, og dermed hvorvidt CPK får de penge, de skal have. Vi har fået oplyst, at CPK fra 2016 selv kan trække oplysninger i systemet om hvor meget tid, der er købt hos det enkelte mobilselskab, hvorved det vil være muligt at stemme deres betaling af med den tid, de har registreret som købt.</p> <p>Det er vores vurdering, at manglende indhentelse af korrekt revisorerklæring fra mobilbetalingsselskaberne medfører risiko for, at CPK ikke får sikkerhed om, at mobilbetalingerne er fuldstændige og nøjagtige i forhold til faktisk solgt parkeringstid.</p>	<p>Vi skal henstille til, at CPK sikrer, at de modtagne revisorerklæringer afdækker det forhold, at CPK modtager betaling for faktisk solgt parkeringstid via mobilbetaling.</p>	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Teknik- og Miljøforvaltningens mobilbetalinger vedrører EasyPark, ParkMan og ParkPark. Forvaltningen er i dialog med mobilparkeringsselskaberne med henblik på at få de seneste revisorerklæringer samt at sikre, at revisorerklæringerne dækker relevante forhold vedrørende afregning af fuldstændige og nøjagtige indtægter.</p> <p>Fremadrettet vil forvaltningen selv ligge inde med al information om mobilselskabernes transaktioner pga. den nyligt implementerede digitalisering, og kan dermed afstemme det faktiske salg med mobilselskabernes afregninger ved at foretage afstemning mellem data genereret af mobilselskaberne og egne data.</p> <p>Teknik- og Miljøforvaltningen forventer, at alle tiltag er implementeret ved udgangen af 2016.</p>		

2.1.13 Ubalance i kommunens interne handel – revisionsbemærkning nr. 15

Organisationsområde	ØKF	Revisionsområde/ emne	Hovedart 9
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Ubalance i kommunens interne handel	Vi har konstateret, at interne indtægter og udgifter under hovedart 9 – der skal balancere – er i ubalance, idet der er udgiftsført 78 mio.kr. under eksterne arter. Konteringen under eksterne arter er i strid med konteringsreglerne, og øger risikoen for momsfejl.	Vi skal henstille til, at der fremadrettet indføres kontroller der sikrer balance i kommunens interne handel.	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Økonomiforvaltningen er enig i revisionens observationer og bemærkninger vedrørende ubalance i kommunes interne handel.</p> <p>Der er i kommunens regnskab for 2015 en ubalance i intern handel på ca. 78 mio.kr. KS har i efteråret vurderet, at det ikke var muligt at rette op på ubalancen i 2015 som følge af manglende mulighed for at identificere de enkelte konteringsfejl hvilket efterfølgende blev kommunikeret i Økonomikredsen i indstilling af 17. november 2015.</p> <p>Udover påvirkning af kommunens regnskabsresultat er der ikke foretaget yderligere risikovurdering af ubalancen. Det betyder, at der reelt set er en økonomisk risiko for, at der ikke er foretaget korrekt momsafregning som følge af ubalancen.</p> <p>100 procent balance på intern handel kræver systemudvikling i flere af kommunens økonomisystemer. Grundet implementering af KVANTUM vurderes levetiden for en teknisk løsning at være for kort til at det kan betale sig at udvikle en sådan.</p> <p>For at imødekomme tilsvarende problemstilling i 2016 blev der på samme møde anbefalet en række løsninger til at minimere ubalancen. KS har derfor iværksat flere initiativer, herunder en manuel opfølgingsproces i Center for Finans hvor ubalance i store enkelttransaktioner analyseres og korrigeres én gang i kvartalet. Per 31. marts 2016 er der en ubalance på 2,8 mio. kr. og der forventes for hele året en samlet ubalance på 10-12 mio.kr. Af de 2,8 mio. er de 1,8 mio. udredt for så vidt angår momsrisikoen. Det betyder, at momsrisikoen i første kvartal maksimalt kan udgøre 200.000 kr.</p>		

2.1.14 Cybersecurity og Persondata – revisionsbemærkning nr. 13

2.1.14.1 Risikovurdering– revisionsbemærkning nr. 13.1

Organisationsområde		KIT	Revisionsområde/ emne	Kontroller relateret til Cyber Security
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Risikovurdering	<p>Vi har fået oplyst, at Københavns Kommune i samarbejde med eksterne konsulenter har foretaget en modenhedsanalyse på it-området, som har resulteret i en risikostyrings-model, der beskriver de aktiviteter, som skal udføres for at skabe et samlet risikobillede.</p> <p>Vi har endvidere fået oplyst, at risici i forhold til kritiske aktiver i netværket, hvor KIT har ansvaret, er identificeret, og at næste step er at identificere risici i forhold til de enkelte forvaltninger. Projektet forventes afsluttet ultimo 2015.</p>	Vi skal henstille til, at risici i forhold til de enkelte forvaltninger identificeres, samt at der udarbejdes handlingsplaner for de identificerede risici.		2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>KIT har udarbejdet vejledning og værktøjer til hjælp for forvaltningernes udarbejdelse af Risikovurderinger af Kommunens systemer. Forvaltningerne er jf. Sikkerhedsregulativet ansvarlige for risikostyring inden for egne ansvarsområder, men det er en kompleks opgave, der kræver, at der afsættes dedikerede medarbejderressourcer til opgaven.</p> <p>BR har på denne baggrund i sit møde d.28/4 2016 godkendt Økonomiforvaltningens indstilling om at der som en "need to" investering ved budgetforhandling 2017 foreslås tilført ekstra ressourcer til IT-sikkerhedsfunktionen i KIT således at KIT kan overtage ansvaret for en række it-sikkerhedsopgaver i forvaltningerne, herunder overtager KIT ansvaret for, at der regelmæssigt gennemføres risikovurderinger i de enkelte forvaltninger, og at risikobilledet for forvaltningernes IT-systemer løbende er opdateret.</p>			

2.1.14.2 Datasikkerhed– revisionsbemærkning nr. 13.2

Organisationsområde		KIT	Revisionsområde/ emne	Kontroller relateret til Cyber Security
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Datasikkerhed	<p>Vi har fået oplyst, at datatransport for så vidt angår persondata og værdidata altid skal foregå ved krypteret trafik, og at data på fysiske diske og USB (beskyttet med password) sendes med personlig overdragelse, og der indhentes kvittering for modtagelse.</p> <p>Endvidere har vi observeret, at der ikke sker nogen systematisk opfølgning på, om medarbejdere i modstrid med reglerne opbevarer persondata på bærbare computere, og at data på disse computere ikke er krypteret.</p> <p>Endelig er det konstateret, at der hidtil ikke har foreligget retningslinjer for styring af mobile enheder (telefoner og tablet), men at sådanne retningslinjer, startende i oktober 2015, er under indførelse i forbindelse med det såkaldte "Air-watch-projekt".</p> <p>Som konsekvens heraf er der risiko for, at kommunen ikke på datasikkerhedsområdet disponerer i overensstemmelse med gældende regler.</p>	<p>Vi skal henstille til, at der etableres tilsyn med, om der opbevares persondata på bærbare computere og at det sikres, at alle data er hensigtsmæssigt beskyttet.</p> <p>Vi har fået oplyst, at IT-sikkerhedsfunktionen ikke har registreret sikkerhedshændelser, hvor data på bortkomne eller stjålne PC'er er blevet kompromiteret, men for at imødegå den potentielle risiko, vil kommunen kryptere pc'er fremadrettet. Ligeledes oplyser kommunen, at alle udtjente PC'er destrueres for at sikre, at eventuelle data ikke kommer til uvedkommendes kendskab.</p>	2015	
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>IT sikkerhedsfunktionen har udarbejdet vejledning vedr. reglerne for opbevaring af person- og værdidata på Bærbare PC og udsendt disse til kommunes forvaltninger</p> <p>Derudover iværksætter IT sikkerhedsfunktionen i indeværende år efter aftale med Intern Revision</p> <ul style="list-style-type: none"> tilsyn med at gældende regler om opbevaring af person og værdidata overholdes tilsyn med proces for destruktion af udtjente PC 			

2.1.14.3 Sikkerhed kontinuerlig overvågning – revisionsbemærkning nr. 13.3

Organisationsområde		KIT	Revisionsområde/ emne	Kontroller relateret til Cyber Security
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Sikkerhed kontinuerlig overvågning	Der er risiko for, at kommunen ikke på området for sikkerhedsovervågning disponerer i overensstemmelse med gældende regler.	Vi henstiller til, at KIT sikrer, at de netop i oktober 2015 indførte rutiner fungerer, så der som minimum sker en forankring af opfølgningen på monitoring i it-sikkerhedsafdelingen, således at dette kan indgå i den generelle it-sikkerhedsmæssige opfølgning.		2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Der er indgået kontrakt med eksterne leverandører, som løbende holder øje med netværkstrafikken og måler datamængder/trafikmængder. Vi har efterfølgende ved interview konstateret, at it-sikkerhedsafdelingen ikke hidtil har fulgt op på hændelser mv., idet processerne med overvågning har ligget uden for it-sikkerhedsafdelingen.</p> <p>Der er i oktober 2015, indført rutiner, der skal sikre, at it-sikkerhedsfunktionen får kendskab til alle it-sikkerhedshændelser, og at disse løbende afrapporteres til et nyetableret ledelsesforum for it-sikkerhed i Koncernservice.</p> <p>De i oktober 2015 indførte rutiner og afrapportering af IT sikkerhedshændelser til Ledelsesforum er implementeret og udvikles fortsat.</p> <p>Log- overvågningssystem på netværket (SIEM) er implementeret og tilbudt som løsning i alle forvaltninger.</p>			

2.1.15 Regeloverholdelse solcelleanlæg – revisionsbemærkning nr. 14

Organisationsområde		ØKF/TMF	Revisionsområde/ emne	Solcelleanlæg
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning		Omtalt år
Regeloverholdelse solcelleanlæg	<p>Københavns Kommune havde pr. 1. januar 2015 registreret 26 solcelleanlæg.</p> <p>Heraf er der givet dispensation til i alt 17 anlæg, 3 anlæg (ØKF) forventes ikke at kunne opnå dispensation, og afventer derfor at der etableres selskabsdannelse.</p> <p>De øvrige 6 (ØKF) afventer, om der opnås dispensation. Hvis ikke, skal der tages skridt til etablering af selskabsdannelse.</p> <p>Vi har endvidere forespurgt omkring udarbejdelse af selvangivelse for den begrænsede skattepligt af aktiviteter vedrørende solceller, der også omfatter kommuner. Fristen herfor var den 1. september 2015.</p>	<p>Vi skal henstille til, at der snarest bringes klarhed for de anlæg, der lige nu ikke opfylder Elforsyningslovens krav om selskabseje, med mindre der gives dispensation.</p> <p>Vi skal henstille, at selvangivelse, jf. reglerne herom, udarbejdes og indsendes til SKAT.</p>		2015

	Kommunen har oplyst, at arbejdet med opgørelse af den begrænsende skattepligtige indkomst (negativ) ikke er påbegyndt.		
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>Økonomiforvaltningen fik på Borgerrepræsentationens møde den 28. april 2016 bemyndigelse til, at oprette et selskab til de anlæg som ikke opnår dispensation. Økonomiforvaltningen er i samarbejde med DONG ved at få tilpasset installationerne på disse anlæg der skal fungere i selskabet således, at elproduktionen ikke anvendes kommunalt, hvilket er en forudsætning for, at de kan indgå i selskabet.</p> <p>Da SKAT ikke kunne modtage elektroniske indberetninger af selvangivelser for solcelleanlæg blev fristen udskudt til 1/2 2016. Grundet yderligere tekniske udfordringer i Københavns Kommune blev fristen senere udskudt til 19/2 2016. Selvangivelser for samtlige anlæg er indberettet inden denne frist.</p> <p>Økonomiforvaltningen har fortsat fokus på, at få iværksat de nødvendige tiltag, som er nødvendige for at administrere både kommunale og selskabsjede anlæg.</p> <p>Teknik- og Miljøforvaltningen er ansvarlig for et enkelt solcelleanlæg, hvor der er givet dispensationen i henhold til lovens krav om selskabsdannelse.</p> <p>Teknik- og Miljøforvaltningen kan oplyse, at der er blevet udarbejdet og indsendt selvangivelse for 2014-regnskabet på Teknik- og Miljøforvaltningens ene solcelleanlæg. Dette er sket i tæt samarbejde med Økonomiforvaltningen, som har langt hovedparten af solcelleanlæggene. I forhold til selvangivelse af 2015-regnskabet vil dette ligeledes ske i samarbejde med Økonomiforvaltningen.</p>		

2.1.16 Risikobaseret ledelsestilsyn – revisionsbemærkning nr. 16

Organisationsområde	Alle forvaltninger	Revisionsområde/ emne	
Reference	Observationer og risici	Revisionsbemærkning	Omtalt år
Risikobaseret ledelsestilsyn	Jf. kasseregnskabsregulativets bestemmelser skal forvaltningerne udarbejde et dokumenteret risikobaseret ledelsestilsyn. Vi har i 2015 konstateret, at forvaltninger i meget varierende grad har dokumentation for, at der er gennemført et fornuddent risikobaseret ledelsestilsyn.	Vi skal henstille til, at forvaltningerne udarbejder dokumentation for, at der gennemføres det fornødne risikobaserede ledelsestilsyn.	2015
Forvaltningens iværksatte tiltag	<p>I forbindelse med godkendelsen af regnskabet for 2015 tog Økonomiudvalget til efterretning: <i>at det ved afgivelsen af regnskabet til revisionen angives, at der ikke på nuværende tidspunkt foreligger en systematisk, gennemarbejdet beskrivelse af det ledelsestilsyn, der finder sted i kommunen.</i></p> <p>Økonomiudvalget vedtog efterfølgende på sit møde den 12. april at <i>anmode revisionen om proaktivt i forbindelse med årsregnskabet at rapportere til Økonomiudvalget på baggrund af dialog med forvaltningerne om, hvorvidt ledelsestilsynet er betryggende. Borgmestrene/forvaltningerne beslutter fortsat selv på baggrund af dialogen med revisionen, hvordan deres risikobaserede tilsyn tilrettelægges mest hensigtsmæssigt.</i></p>		

2.2 Revisionsbemærkninger vedrørende områder, der er omfattet af statsrefusion

Vi afgiver særskilt revisionsberetning for 2015 vedrørende sociale- og beskæftigelsesrettede udgifter, der er omfattet af statsrefusion. Vores revision har givet anledning til 4 revisionsbemærkninger. Disse vedrører:

- Jobrotation
- Sygedagpenge
- Jobafklaringsforløb
- Ressourceforløb

Der henvises i øvrigt til den udarbejdede beretning med tilhørende bilag, hvor der nærmere er redegjort for de nævnte revisionsbemærkninger samt vores øvrige kommentarer.

2.3 Oversigt over revisionsbemærkninger fra 2014 og tidligere

Nedenstående skemaer viser status på revisionsbemærkningerne til regnskabet for 2014. Ud af de 14 bemærkninger til årsregnskabet har 8 givet anledning til en ny bemærkning i 2015, mens 6 er lukket endeligt. Alle 6 revisionsbemærkninger til socialrevisionen er lukket i 2015.

Revisionsbemærkninger vedrørende årsregnskabet		Status
Nr. 1	Systemansvarlige for udbetalingsystemer - Revisionsbemærkning nr. 1	Ny bemærkning
Nr. 2	Administration af anlægsudgifter/-regnskaber - Revisionsbemærkning nr. 2	Ny bemærkning
Nr. 3	Byfornyelse - Revisionsbemærkning nr. 3	Ny bemærkning
Nr. 4	Tværgående revision af årsregnskabet (balanceposter) – Revisionsbemærkning nr. 4	Ny bemærkning
Nr. 5	Tværgående revision af årsregnskabet (periodiseringer) – Revisionsbemærkning nr. 5	Lukket
Nr. 6	Brugerrettigheder – periodiske revurdering (AD-KØR) – Revisionsbemærkning nr. 6	Ny bemærkning
Nr. 7	Lønafstemninger – Revisionsbemærkning nr. 7	Ny bemærkning
Nr. 8	KS-kontroller- LPA-portalen– Revisionsbemærkning nr. 8	Ny bemærkning
Nr. 9	Manglende refusionshjemtagelse – Revisionsbemærkning nr. 9	Ny bemærkning

Revisionsbemærkninger vedrørende årsregnskabet		Status
Nr. 10	KØR Workflow og systemunderstøttelse af to godkendere – Revisionsbemærkning nr. 10	Lukket
Nr. 12	Gennemgang af KK's fuldmagtsforhold – Revisionsbemærkning nr. 12	Lukket
Nr. 11	Brugeradgange til bogføring direkte i KØR - Revisionsbemærkning nr. 11	Lukket
Nr. 13	NEMkonto-registeret – Revisionsbemærkning nr. 13	Lukket
Nr. 14	Eventualrettigheder og forpligtelser – Revisionsbemærkning nr. 14	Lukket

Revisionsbemærkninger vedrørende socialrevisionen		Afsnit
Socialforvaltningen – bemærkning vedrørende Ministeriet for Børn, Ligestilling, Integration og Sociale Forhold		
Nr. 15	Ledelsestilsyn og interne kontroller (videreført fra 2013)	Lukket
Nr. 16	Manglende kvalitetssikring af refusionsopgørelser (videreført fra 2013)	Lukket
Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen – bemærkninger vedrørende Beskæftigelsesministeriet		
Nr. 17	Jobrotationsordning	Lukket
Nr. 18	Gensidig forsørgerpligt	Lukket
Nr. 19	Revalideringsområdet (kontering i perioden med mere end 14 dages sammenhængende fravær)	Lukket
Nr. 20	Revalideringsområdet (procedure vedrørende beregning af bruttostøtteintensitet)	Lukket

3. Kommentarer til årsregnskabet i øvrigt

3.1 Korrektion af forhold konstateret under revisionen

Der er konstateret følgende forhold, som er korrigeret i forbindelse med regnskabsaflæggelsen:

- Den obligatoriske oversigt over garantier, eventualrettigheder og –forpligtelser er opdateret med en ændring i eventualforpligtelsen for selskabet CTR I/S, der hører under TMF, fra 1.410 mio.kr. til 1.389 mio.kr. I forlængelse heraf er oversigt over selskabsdeltagelse opdateret med samme ændring fra 1.410 mio.kr. til 1.389 mio.kr. Ydermere er oversigten tilføjet selskabet ”*Tandpleje-information ApS*”, der hører under SUF.

Korrektionerne er foretaget manuelt i oversigten i regnskabet og vedrører ikke bogføringen.

3.2 Projekt-/tilskudsregnskaber

Det fremgår af bilag 1 til nærværende beretning, at vi har foretaget revision af et væsentligt antal projekt-/tilskudsregnskaber. Vi har under vores revision af disse konstateret, at de i flere tilfælde ikke lever op til de krav, som vi anser for tilstrækkelige for en dokumenteret regnskabsaflæggelse. Vi har konstateret, at der i mange tilfælde ikke foreligger tilstrækkelig regnskabsmæssig dokumentation til, at vi kan få den nødvendige revisionsmæssige overbevisning. Det er forbundet med en unødigt ressourceanvendelse, at materialet ikke er tilstrækkeligt til den egentlige revision.

Vi har tidligere fremsendt materialeplan for udarbejdelse af projekt- og tilskudsregnskaber, som bør anvendes ved alle regnskabsaflæggelser, hvilket vi henstiller til sker fremadrettet. Vi vil samtidig anbefale, at kommunen sikrer en kvalitetssikring af regnskaberne og det underliggende dokumentationsmateriale før fremsendelse til os til revision.

4. Revision af årsregnskabet

4.1 Revisionsstrategi

Med udgangspunkt i styrelseslovens bestemmelser og revisionsregulativet har vi foretaget en vurdering af revisionsopgavens indhold og omfang. Under hensyntagen til kommunens størrelse og kompleksitet er revisionen baseret på en forventning om, at der er tilrettelagt et velfungerende internt kontrolsystem og en pålidelig bogføring. Det forventes herved, at det overordnede kontrolmiljø og de organisatoriske rammer understøtter et velfungerende ledelses- og kontrolsystem, og at der på de enkelte aktivitetsområder er beskrevet og implementeret interne kontroller, som reducerer risikoen for væsentlige fejl til et acceptabelt niveau.

Vi har gennemgået kommunens forretningsgange vedrørende regnskabsaflæggelse. Ved gennemgangen har vi vurderet, om kommunen i tilstrækkelig grad sikrer korrekt regnskabsaflæggelse ved hjælp af procedurer, ansvarsplacering og ledelsestilsyn, herunder anvendelse af materialeplaner og andre styringssystemer.

Vi har ved tilrettelæggelsen af revisionen lagt særlig vægt på kommunens regnskabs- og økonomistyringssystemer. Disse områder omfatter især:

- Kommunens generelle it-anvendelse, herunder de grundlæggende krav til transaktions- og revisionsspor
- Kommunens grundlæggende regnskabsrutiner og tilknyttede forretningsgange, herunder afstemningsrutiner
- Kommunens væsentligste økonomiske transaktionskæder, herunder:
  - Lønområdet
  - Indkøb (disponering af omkostninger og anvendelse af betalingssystemer)
  - Overførsler til personer omfattet af statsrefusion
- Kommunens økonomistyring og budgetopfølgning

Revisionen planlægges og udføres på grundlag af en systematisk risikovurdering, således at hovedvægten lægges på de poster i årsregnskabet, de dele af kommunens regnskabs- og rapporteringssystemer samt øvrige forretningsgange, hvor vi vurderer, at risikoen for væsentlige fejl er størst.

Vi har undersøgt, om kommunens regnskabsaflæggelse er foretaget i overensstemmelse med formkravene i gældende regler fra Social- og Indenrigsministeriet. Den talmæssige korrekthed og sammenhængen mellem regnskabet og de enkelte poster er kontrolleret ved brug af det foreliggende regnskabsmateriale.

Ved revisionen efterprøves, om årsregnskabet er rigtigt, og om de dispositioner, der er omfattet af regnskabsaflæggelsen, er i overensstemmelse med meddelte bevillinger, Borgerrepræsentationens øvrige beslutninger, love og andre forskrifter samt med indgåede aftaler og sædvanlig praksis. Endvidere vurderes det, om udførelsen af Borgerrepræsentationens og udvalgenes beslutninger og den øvrige forvaltning af kommunens anliggender er varetaget på en økonomisk hensigtsmæssig måde.

Revisionen omfatter ikke en gennemgang af samtlige bilag og transaktioner, men udføres ved, at vi ved stikprøver indhenter dokumentation for eller på anden måde får bekræftet bogføringens og årsregnskabet's rigtighed. I forbindelse hermed tester vi de interne kontroller i det omfang, vi finder det nødvendigt for revisionen af årsregnskabet. I henhold til revisionsstrategien gennemgår vi alle væsentlige områder samt andre udvalgte områder.

Vi skal for god ordens skyld oplyse, at fejl i årsregnskabet, der er en følge af besvigelser og uregelmæssigheder, ikke nødvendigvis vil blive opdaget under revisionen, da fejl af denne karakter sædvanligvis tilsløres eller holdes skjult.

Endelig er det i forbindelse med regnskabsafslutningen stikprøvevis påset, om mellemværender med eksterne institutioner, forsyningsvirksomheder mv., som kommunen fører regnskab for, er korrekt opgjort.

4.2 Intern Revision

Revisionen af årsregnskabet varetages af Deloitte med bistand fra Intern Revision. Det er Deloitte, som har det fulde ansvar for udførelsen af revisionen, og vi udfører review af det arbejde, som Intern Revision udfører. I forbindelse med vores planlægning har vi blandt andet vurderet Intern Revisions ressourcer, kompetence og uafhængighed i forhold til udførelse af revisionsopgaven. Vi har vurderet, at kvaliteten af Intern Revisions arbejder er på et sådant niveau, at vi kan basere vores overordnede konklusion på de af Intern Revision udtrykte delkonklusioner for de områder, som Intern Revision har revideret. Det er for 2015 aftalt med Intern Revision, at de væsentligst bistår os med revisionen af løn, omkostninger, balancen og gennemfører institutionsbesøg.

4.3 Drøftelser med ledelsen om besvigelser

I forbindelse med planlægning af vores revision har vi forespurgt ledelsen om risikoen for besvigelser (tilsigtede fejl).

Ledelsen i alle forvaltninger har over for os oplyst, at der efter dens vurdering ikke er særlig risiko for besvigelser, og at kommunen har et effektivt kontrolmiljø, der afdækker risikoen for væsentlig fejlinformation i årsregnskabet, herunder fejlinformation forårsaget af besvigelser. Ledelsen har oplyst, at der i enkelte mindre sager er konstateret mistanke om misbrug af kommunens midler, samt at kommunen har fulgt op herpå.

Herudover har ledelsen ikke kendskab til besvigelser. Vi skal bemærke, at vi ikke under vores revision har konstateret fejl i årsregnskabet som følge af besvigelser.

5. Redegørelse for den udførte finansielle og juridisk-kritiske revision

Ved vores rapportering i denne beretning er der alene foretaget en overordnet beskrivelse af revisionen for de enkelte områder. Der er ikke specifikt redegjort for de revisionshandlinger, vi har foretaget under de enkelte områder.

For de områder, som har givet anledning til bemærkninger, er disse anført ovenfor. Nedenfor er kortfattet omtalt revisionen på de områder, som ikke har givet anledning til revisionsbemærkninger.

5.1 Årsregnskabets opbygning og indhold

Kommunens forretningsgange vedrørende regnskabsaflæggelse er gennemgået. Ved gennemgangen har vi vurderet, om kommunen i tilstrækkelig grad sikrer korrekt regnskabsaflæggelse ved hjælp af procedurer, ansvarsplacering og ledelsestilsyn, herunder anvendelse af materialeplaner og andre styringssystemer.

5.2 Udligning, tilskud og skatter

Tilskud, udligning og skatter er stikprøvevis sammenholdt med de fra SKAT modtagne opgørelser.

5.3 Lønområdet

Revisionen har omfattet:

1. Revision af de interne forretningsgange og kontroller

Revisionen har omfattet vurdering og test af de tilrettelagte kontroller på lønområdet.

2. Sagsbehandling samt lønudbetaling

Fra lønsystemet er udvalgt et antal lønsager for tjenestemænd, funktionærer, tjenestemandspensioner og timelønnede inden for kommunens forskellige forvaltningsområder. For de udvalgte personer er der detaljeret gennemgået og sammenholdt de udbetalte lønninger, tillæg, diæter og reguleringer mv. med lønkontoets sagsakter og det fra KL modtagne kontrolmateriale i form af lønoverenskomster, lønoversigter og cirkulæreskrivelser angående konkrete afgørelser m.m.

3. Kontrol og revision af de generelle sikkerhedsprocedurer

Ifølge aftale har vi foretaget gennemgang af særligt udvalgte personer til sikring af korrekt aflønning til denne personkreds.

5.4 Omkostningsdisponering og udbetalinger

Revisionen har omfattet en vurdering af de tilrettelagte kontroller vedrørende omkostningsdisponering og anvendelse af betalingssystemer.

Vi har foretaget test af kommunens interne kontrol vedrørende attestation og anvisning, og har herudover, via udtræk fra databasen, foretaget en analyse af de rettigheder, der er tildelt de enkelte medarbejdere.

Pengeoverførsler gennem udbetalingsystemer indebærer en iboende risiko for besvigelser, idet medarbejdere med adgang til systemet kan oprette og ændre pengestrømme med personlig vinding for øje.

Til imødegåelse heraf etableres der et betryggende kontrolmiljø, som sikrer kontrol af oprettelse/ændring af betalings- og/eller ydelsesmodtager (legalitetskontrol).

Ledelsen har ansvaret for tilrettelæggelsen af hensigtsmæssige og betryggende legalitetskontroller.

Elektroniske betalingssystemer

Vi har foretaget revision af de elektroniske betalingssystemer. Vi har i denne forbindelse blandt andet kontrolleret, at der er funktionsadskillelse ved udbetaling fra kommunens hovedkonti.

Det skal oplyses, at på en lang række af kommunens institutioner er medarbejderne tildelt firmadankort og har enefuldmagt til at disponere på institutionens bankkonti. Manglende funktionsadskillelse på likvidområdet øger risikoen for, at tilsigtede og utilsigtede fejl begås. På disse konti indestår som regel alene mindre beløb, således at eventuelle fejl vedrørende disse konti ikke kan medføre en væsentlig fejl i kommunens regnskab som helhed.

5.5 Sociale udbetalingssystemer

Erklæring fra KMDs revisorer vedrørende udbetalinger gennem de sociale udbetalingssystemer er redegjort i vores beretning vedrørende udgifter, der er omfattet af statsrefusion, hvoraf det fremgår:

"Kommunen skal sikre, at der foreligger en uafhængig revisorerklæring om, at det pågældende system fungerer i et edb-miljø med en tilfredsstillende system- og datasikkerhed, og at de interne kontroller i systemerne sikrer en fuldstændig og nøjagtig behandling af godkendte transaktioner..."

Vi har påset, at der foreligger sådanne erklæringer fra KMD for de edb-systemer, som kommunen har anvendt i regnskabsåret.

5.6 Sociale områder med statsrefusion

Vores revision af de sociale områder har blandt andet omfattet en gennemgang af sagsbehandlingen og refusionsanmeldelserne og er udført i overensstemmelse med ressortministeriets retningslinjer, jf. særskilt beretning herom.

5.7 Øvrige revisionsområder

Kommunens øvrige udgifter og indtægter er sammenholdt med årets budget og forudgående års regnskabstal, og større afgivelser er stikprøvevis undersøgt. Indtægterne er herudover analyseret og indgår i rotationsplan, hvor vi stikprøvevis har foretaget test af forretningsgange, interne kontroller og bilag.

5.8 Omkostningsbaseret regnskab

I overensstemmelse med reglerne udarbejder kommunen ikke et omkostningsbaseret driftsregnskab, men den udvidede balance, hvor målingen af aktiver og passiver er baseret på omkostningsbaserede principper, sker fortsat, idet til- og afgang sker direkte på kommunens egenkapital.

Vi har foretaget test af kommunens afstemning mellem finanssystemet og øvrige brugersystemer (anlægskartotek mv.) Vi har herudover foretaget test af kommunens kontrol af, at:

- alle væsentlige anlægsaktiver, gældsposter og forpligtelser er medtaget
- alle aktiver og passiver tilhører kommunen og kan henføres til allerede gennemførte transaktioner
- alle beregninger og registreringer foretages i overensstemmelse med kommunens regnskabspraksis
- alle væsentlige regnskabsmæssige skøn er beskrevet og dokumenteret i fornødent omfang.

5.9 Finans- og regnskabssystemet samt finansiell status

Vi har foretaget test af kommunens afstemning mellem finanssystemet og øvrige brugersystemer, herunder afstemning af fejlkonti. Vi har herudover foretaget test af kommunens kvalitetssikrede balancekonti, herunder fuldstændigheden af, at alle konti er afstemt. Vi har endelig foretaget test af kommunens afstemning af finanssystemet til årsregnskabet inkl. oversigter, samt at årsregnskabet overholder lovgivningens regler.

5.10 Økonomistyring og bevillingssystemet

Vi har foretaget gennemgang og test af, hvorvidt de udmeldte regler for budgetopfølgning er overholdt, herunder at der er indhentet behørig tillægsbevillinger, og der i forbindelse med regnskabsafslutningen er afgivet tilstrækkelige regnskabsforklaringer, hvor der er konstateret væsentlige afvigelser i forhold til budgettet.

5.11 Låneoptagelse

Vi har stikprøvevis påset, at lånebekendtgørelsens regler er overholdt.

5.12 Kasseområdet - servicebesøg

Intern Revision har i overensstemmelse med godkendt revisionsplan for 2015 foretaget serviceeftersyn inden for udvalgte forvaltningers område. De foretagne eftersyn har omfattet en vurdering af udvalgte forretningsgange og interne kontroller på følgende hovedområder:

- Kasse- og regnskabsområdet
- Indkøbsprocessen
- Løn- og personaleområdet
- Ledelsestilsyn

Revisionen har givet anledning til følgende observationer:

- at der ved nogle af de udvalgte enheder i SOF og BUF er etableret en praksis, der bevidst har til formål at omgå reglerne om, at bilag under 10 t.kr. kun skal godkendes af én medarbejder og
- at der ved nogle af de udvalgte enheder i TMF og SOF er foretaget kontanthævning på firmadankort i strid med gældende regler for forskudskasser og brugen af firmadankort

Disse observationer er rapporteret i rapport vedrørende indkøbsområdet.

5.13 Gennemgang af generelle it-kontroller

Generelle it-kontroller er de kontroller, som ledelsen har etableret i og omkring kommunens væsentlige it-platforme med henblik på at opnå en velkontrolleret og sikker it-anvendelse og dermed understøtte en pålidelig databehandling i it-baserede forretningsprocesser.

Som led i revisionen af Københavns Kommune har vi revideret den del af de generelle it-kontroller, som vi vurderer relevante for aflæggelse af en årsrapport, der giver et retvisende billede uden væsentlig fejlinformation, og som er i overensstemmelse med de lovgivningsmæssige krav.

Formålet har været at vurdere, om ovennævnte generelle it-kontroller er udformet og implementeret på en hensigtsmæssig måde.

Revisionen af de generelle it-kontroller har ikke omfattet en vurdering af kontrol- og sikkerhedsniveauet i de enkelte brugersystemer, herunder automatiske kontroller i de administrative processer og logiske adgangsrettigheder til udførelse af forretningsaktiviteter i brugersystemerne.

På baggrund af vores revision af de generelle it-kontroller, som vi har vurderet relevante for at understøtte revisionen af årsrapporten for Københavns Kommune, har vi ikke identificeret væsentlige svagheder ud over de i beretningen omtalte forhold.

KMD – Outsourcing

Københavns Kommune har outsourcet væsentlige områder af de generelle it-kontroller til KMD. Københavns Kommune har for de outsourcete områder rekvireret systemrevisionserklæring til verifikation af, at de outsourcete kontroller gennemføres betryggende for de fælles kommunale systemer.

5.14 Balanceposter

Kommunens forretningsgange vedrørende regnskabsaflæggelse er gennemgået. Ved gennemgangen har vi vurderet, om kommunen i tilstrækkelig grad sikrer korrekt regnskabsaflæggelse ved hjælp af procedurer, ansvarsplacering og ledelsestilsyn, herunder anvendelse af vejledninger og andre styringssystemer vedrørende balancens poster.

Revisionen har omfattet en gennemgang af design og implementering af de vedtagne forretningsgange og interne kontroller samt test af effektiviteten af disse.

Jævnfør de gældende regler skal enhver afstemning specificeres i de obligatoriske afstemningskabeloner, ligesom alle afstemningsansvarlige skal registrere status på deres afstemninger i afstemningsloggen i kommunens økonomisystem.

Formålet med registreringen er at give forvaltningerne og de enkelte enheder et overblik over status på afstemningen af balancekonti.

I afstemningsloggen skal alle balancekonti kategoriseres i en af følgende kategorier:

1. Afstemt uden bemærkninger
  - Kontoen er afstemt og evt. fejl er rettet
2. Afstemt til opfølgning
  - Afstemningen har afdækket fejl og mangler. Der er taget stilling til, hvordan de skal rettes, men de er ikke blevet rettet inden afslutningen af bogføringen
3. Ikke afstemt
  - Det har ikke været muligt at tage stilling til, om kontoen indeholder fejl og mangler, eller afstemme over til behørig og tilstrækkelig dokumentation

Implementering

I alt 22.819 konti skal være afstemt, logget og kategoriseret i forbindelse med regnskabsafslutningen.

Ved udgangen af 2015 er KS opgaveansvarlig for 21.556 konti, mens forvaltningerne selv forestår arbejdet med 1.263 konti.

Koncernservice har etableret en egenkontrol af de 11.128 konti, som er udført i KS' afstemnings- og kontrolenhed. Endvidere er der etableret en ekstra stikprøvekontrol af kategoriseringen på særlig komplekse områder.

Der er 10.428 konti, som afstemmes i driftscentrene i KS, som ikke er logget og kategoriseret. Kontiene kan væsentligst henføres til fagområderne omkostningsbaseret regnskab, løn og CPR.

De 1.263, konti der afstemmes af forvaltningerne, er ikke kontrolleret i KS.

Effektivitet

Vi har ved stikprøvevis kontrol af udvalgte afstemninger testet, hvorvidt kontrollen har fungeret efter hensigten, og har medvirket til at forebygge eller opdage tilsigtede og utilsigtede fejl og mangler.

På baggrund af de anførte forhold i afsnittet implementering, har vi været nødsaget til at have en revisionsmæssig tilgang til de afstemninger, som er logget og kategoriseret i overensstemmelse med de gældende regler, og en anden mere substansbaseret tilgang til de konti, der ikke har været logget, kategoriseret og kontrolleret i overensstemmelse med de gældende regler.

Revisionen af aktiverne og passiverne i balancen har omfattet en gennemgang af opgørelsesmetoderne og dokumentationen for de omkostningsbaserede poster samt en stikprøvevis gennemgang af afstemninger og dokumentation for tilgodehavender og gældsposter.

Koncernservice har overtaget afstemningsopgaven af balancekonti for flere forvaltninger. Forvaltningerne har dog fortsat ansvaret for at overvåge og følge op på afstemningerne.

5.15 Obligatoriske oversigter til regnskabet

Vi har gennemgået de obligatoriske oversigter til regnskabet. Gennemgangen har ikke givet anledning til særlige kommentarer.

6. Juridisk-kritisk revision og forvaltningsrevision

Den juridisk-kritiske revision og den lovpligtige forvaltningsrevision er udført som en integreret del af den løbende finansielle revision.

6.1 Juridisk-kritisk revision

Juridisk-kritisk revision er revisionen af, hvorvidt administrationen har overholdt gældende love og regler – primært af administrativ karakter. Revisionen udføres ved, at der det enkelte år udvælges enkelte regelsæt til kontrol med afsæt i en vurdering af væsentlighed og risiko.

I 2015 har revisionen blandt andet omfattet vurdering af:

- Overholdelse af Budget- og Regnskabssystemet for kommuner
- Overholdelse af bevillingsregler
- Overholdelse af lånebekendtgørelse (opgørelse af låneramme, låneoptagelse, kassekreditregel m.m.)
- Overholdelse af overenskomster, lokalaftaler og regler ved lønudbetaling, herunder overholdelse af ansættelsesbevisloven
- Overholdelse af skattelovgivning med hensyn til tilbageholdelse, indberetning og afregning af skatter relateret til lønudbetalinger
- Overholdelse af den sociale lovgivning ved sagsbehandling på det sociale område
- Overholdelse af obligatoriske krav ved udarbejdelse og aflæggelse af årsregnskabet

6.2 Lovpligtig forvaltningsrevision

Forvaltningsrevisionen har omfattet vores vurdering af, om der er udvist skyldige økonomiske hensyn, og at der er disponeret i overensstemmelse med de overordnede målsætninger således, som de er udtrykt blandt andet i de vedtagne bevillinger og i budgetforudsætningerne.

Vi har især baseret vores konklusion om skyldig økonomisk hensyntagen ved forvaltningen på vores gennemgang af kommunens økonomistyring og interne kontrolsystem. Herudover har vi i forbindelse med den udførte revision foretaget vurdering af de forvaltningsmæssige aspekter af udvalgte enkelttransaktioner.

6.2.1 Sparsommelighed

Sparsommelighed omfatter en vurdering af, hvorvidt vare- og tjenesteydelser er erhvervet på en økonomisk hensigtsmæssig måde under hensyn til pris, kvalitet, kvantitet m.m.

Grundlaget for revisionen af sparsommelighed omfatter blandt andet vurdering af forretningsgange, test af kontroller og enkelttransaktioner, gennemgang af sagsdokumentation, mødereferater mv.

6.2.2 Produktivitet

Produktivitet forstås her som sammenhængen mellem aktivitet og ressourceforbrug. Vurdering af produktiviteten kræver en grundig sammenligning i form af en tidsserieanalyse eller en sammenligning af produktiviteten af tilsvarende ydelser inden for eller uden for kommunen.

Vores revision af produktivitet omfatter primært en vurdering af kommunens økonomistyring og budgetopfølgning, herunder hvorvidt kommunen løbende foretager analyser af ressourceforbrug, sammenligninger til andre kommuner, benchmarkanalyser mv.

6.2.3 Effektivitet

Effektivitet forstås her som målopfyldelse/realisering af de definerede effektmål, hvoraf en del af disse er defineret i den lovgivning, som kommunerne agerer efter.

Revisionen omfatter primært en vurdering af, hvorvidt kommunen i de løbende ledelsestilsyn, kvalitets sikring samt økonomistyring og budgetopfølgning sikrer, at politisk fastsatte mål opnås og bevillinger overholdes, herunder at lovgivningen overholdes.

6.3 Dyberegående forvaltningsrevision

6.3.1 Administration af betalingskommuneoplysninger i Folkeregisteret

Intern Revision (IR) har foretaget en undersøgelse af Københavns Kommunes (KK) administration af betalingskommuneoplysninger i Folkeregisteret.

Der foreligger ikke i SOF beskrevne forretningsgange og interne kontroller, herunder snitfladebeskrivelser i forhold til de andre forvaltningsområder, som er relevante i forhold til kommunens administration af betalingsforhold i Folkeregisteret.

Det er IR's vurdering, at SOF ikke i fornødent omfang har tilrettelagt og udført en effektiv kontrol, rettet mod at sikre fuldstændighed og nøjagtighed i data i Folkeregisteret, hvilket medfører en stor risiko for, at KK kan lide et økonomisk tab i form af mistet bloktilskud.

6.3.2 P-data og cypersikkerhed

Vi har i samarbejde med Intern Revision og it-compliance-funktionen hos Københavns Kommune igangsat et projekt, hvor vi identificerer og udvælger operationelle risici relateret til it-anvendelsen.

Fokus vil være på kontroller og risici, som ikke allerede er omfattet af revisionen af de it-systemer, som knytter sig til regnskabsaflæggelsen. Vi vil som led i vores forvaltningsrevision teste få udvalgte væsentlige kontroller, relateret til beskyttelse af persondata, samt kontroller relateret til cybersikkerhed, herunder forebyggelse samt håndtering af cyberangreb på kommunens væsentlige it-systemer. Status er for nuværende, at kommunen arbejder på at redegøre for, hvorledes identificerede risici er afdækket af effektive kontroller, er i gang med at blive afdækket som led i igangværende projekter, eller slet ikke er afdækket. Når kommunen er i mål med redegørelsen, vil vi i samarbejde med Intern Revision fastlægge scope for forvaltningsrevisionen. Der henvises i denne forbindelse til revisionsbemærkning nr. 13.

6.3.3 Økonomiske fripladstilskud

Intern Revision (IR) har foretaget en undersøgelse af, om Børne- og Ungdomsforvaltningens (BUF) administration af fripladstilskud, herunder økonomiske og socialpædagogiske fripladstilskud, er i overensstemmelse med den gældende lovgivning og internt fastsatte retningslinjer.

Det er IR's vurdering, at BUF's procedurer for bevilling og beregning af økonomiske, socialpædagogiske og behandlingsmæssige fripladstilskud generelt har fungeret hensigtsmæssigt og betryggende.

IR vurderer, at BUF's opfølgning og efterregulering af fripladstilskud ikke har været tilrettelagt hensigtsmæssigt. Bl.a. har ikke alle indkomstadviser været behandlet løbende. Dette har resulteret i væsentlige efterreguleringer, og deraf følgende merarbejde i forbindelse med opkrævning af uberettigede fripladstilskud hos borgerne, hvoraf flere tilbagebetalingskrav vurderes som væsentlige i forhold til modtagernes samlede økonomi.

6.3.4 Forvaltningsrevision vedrørende solcelleanlæg

Vi har undersøgt, hvorledes kommunen administrerer el-forsyningslovens regler om solcelleanlæg. Vi har herunder undersøgt, hvorvidt de kommunale solcelleanlæg er indberettet korrekt på 2014 - anmeldelsen til Energitilsynet. Fristen for indberetningen var 1. februar 2015, og vi har afgivet erklæring herom inden fristen der var den 1. september 2015.

For de af Københavns Kommunes anskaffede solcelleanlæg, der ikke er givet dispensation til, kræver elforsyningsloven, at disse anlæg drives i selskabsform.

Københavns Kommune / ØKF har nu 9 solcelleanlæg, der ikke opfylder elforsyningslovens krav om, at kommunen udelukkende må drive solcelleanlæg i selskabsform, med mindre der er givet dispensation.

Vi har fået oplyst, at der ikke som foreskrevet i skattereglerne, er udarbejdet begrænset selvangivelse for kommunens solcelleaktiviteter. Der henvises i denne forbindelse til revisionsbemærkning nr. 14.

6.3.5 Risikobaseret ledelsestilsyn

Jf. kasseregnskabsregulativets bestemmelser skal forvaltningerne udarbejdet et dokumenteret risikobaseret ledelsestilsyn. Vi har i 2015 konstateret, at forvaltninger i meget varierende grad har dokumentation for, at der er gennemført et fornødent risikobaseret ledelsestilsyn. Vi henstiller derfor med revisionsbemærkningen til, at forvaltningerne udarbejder dokumentation for, at der gennemføres det fornødne risikobaserede ledelsestilsyn.

Økonomiudvalget har den 12. april 2016 anmodet revisionen om proaktivt i forbindelse med årsregnskabet at rapportere til Økonomiudvalget, hvorvidt ledelsestilsynet i forvaltningerne er betryggende. Økonomiudvalget besluttede i denne forbindelse ”at ledelsestilsynet skal være beskrevet og dokumenteret i et omfang, så det er muligt for revisionen at gennemgå og vurdere det og indgå i dialog med forvaltningerne herom. Forvaltningernes rapportering om ledelsestilsynet bør ske som en del af den almindelige regnskabsaflæggelse, således at revisionen kan foretage en proaktiv revision af ledelsestilsynet i hele kommunen som en del af den almindelige revision af kommunens regnskab.”

Vi vil i vores vurdering lægge vægt på, at der på øverste ledelsesniveau er taget stilling til risikopolitik og forvaltningens væsentlige risici, samt hvorvidt disse håndteres på betryggende vis.

6.3.6 Faseovergangsreview af Kvantumprogrammet: Faseovergang fra design til realiseringsfasen

Vi har i perioden 2. oktober til 20. november 2015 gennemført det første review i en serie af eksterne faseovergangsreview for Københavns Kommune relateret til anskaffelsen af et nyt SAP-baseret økonomisystem (Kvantum). Kommunen indgik efter et udbuds- og kravspecifikationsforløb kontrakt med KMD 7. marts 2015, afsluttede afklaringsfasen 24. juni 2015, og skal planmæssigt overgå fra designfasen til realiseringsfasen 30. november 2015. I forbindelse med faseovergangen er vi blevet bedt om at gennemføre et review, der skal sikre, at der er et retvisende billede af program fremdrift og risikoprofil, og at programmet opfylder udvalgte, relevante fasepecifikke kriterier. Deloitte's faseovergangsreview tager afsæt i et reviewkoncept med en række temaer og gates, der skal sikre afdækning af, om leverance-

og aktivitetsmål for fasen er realiseret, og om der foreligger et robust plangrundlag for den kommende fase.

Med afsæt i det modtagne materiale og den gennemførte interviewrunde anbefalede vi, at:

- 1) Kvantumprogrammet overgår til realiseringsfasen, men prioriterer udarbejdelsen af kritiske leverancer i starten af realiseringsfasen
- 2) Programmet fokuserer på at optimere en række grundlæggende projektforskel, der bør styrkes for blandt andet at sikre fremdrift

Vi er efterfølgende blevet anmodet om at foretage opfølgning på de udestående forhold, som vi påpegede i forbindelse med vores faseovergangsreview. Dette arbejde er igangsat, men endnu ikke afsluttet.

7. Øvrige oplysninger

7.1 Ledelsens regnskabserklæring

Som led i revisionen af vanskeligt reviderbare områder har forvaltningernes direktioner afgivet regnskabserklæringer over for os for regnskabsåret.

7.2 Ikke-korrigerede fejl i årsregnskabet

I henhold til internationale standarder om revision skal vi informere om forhold, som ikke er korrigeret i årsregnskabet. Denne oplysning skal gives for at sikre, at Borgerrepræsentationen er orienteret herom.

De fejl, der findes efter afslutningen af regnskabet, rettes som hovedregel ikke i regnskabet for det afsluttede år, og det er derfor naturligt, at der vil være enkelte ikke-korrigerede forhold i det endelige årsregnskab.

I forbindelse med regnskabsaflæggelsen er der konstateret følgende forhold, der ikke er indarbejdet i årsregnskabet:

	Udgifts- baseret regnskab mio.kr.	Aktiver mio.kr.	Gæld mio.kr.	Egen- kapital mio.kr.
Fejlperiodisering af tilskud BIF	26,5	-26,5		26,5
Fejlpostering, tilgodehavender/ gæld		50,0	-50,0	
Solgte ejendomme		-27,6		27,6
Fejlregistreringer af materielle anlægsaktiver		-14,3		14,3
Manglende kursregulering af gæld mv., refusioner			-7,4	7,4
Fejlregistrering, pantebreve		0,2	-3,6	3,4
Lukkede konti med saldo		0,9	35,7	-36,6
Fejl vedrørende hensættelser – procesrisiko			9,0	-9,0
Ikke korrigerede fejl	26,5	-17,3	-16,3	33,6
Før reguleringer pr. 31.12.2015	-2.434,3	47.863,5	-29.728,6	-18.134,9
Efter reguleringer pr. 31.12.2015	-2.407,8	47.846,2	-29.744,9	-18.101,3

Ovenstående fundne forhold relaterer sig til ”balanceposter – revisionsbemærkning nr. 4”.

ØKFs direktion har over for os bekræftet, at effekten af foranstående ikke-korrigerede forhold enkeltvis og sammenlagt efter direktionens opfattelse er uvæsentlig for årsregnskabet som helhed.

Under hensyntagen til omfang og art af de konstaterede forhold, kan vi tilslutte os denne vurdering.

7.3 Eftersyn af Borgerrepræsentationens beslutningsprotokoller og overholdelse af god bogføringsskik

Til brug for vores revision har vi gennemgået Borgerrepræsentationens og de stående udvalgs beslutningsprotokoller. Vi har endvidere undersøgt, om kommunen på alle væsentlige områder overholder god bogføringsskik, jf. Økonomi- og Indenrigsministeriets Budget- og regnskabssystem for kommuner.

7.4 Andre opgaver

Siden afgivelse af vores revisionsberetning for 2014 vedrørende årsregnskabet har vi udført følgende rådgivningsopgaver for kommunen:

- Bedrageriundersøgelse – ØKF
- Momsreview ifm. bedrageriundersøgelse – ØKF/IR
- Rådgivning og møder i forbindelse med tilrettelæggelse af forretningsgange omkring byfornyelse, herunder afstemninger - TMF

- Rådgivning og notat til Kejd omkring regnskabsregler vedrørende byfornyelsesejendomme – ØKF
- Forespørgsel vedrørende sprogskole og projektbevillinger – BIF
- Gennemgang af endelig berigtigelse på sygedagpengeområdet for 2012 – BIF
- Yderligere revision vedr. fejl i særligt dyre enkeltsager – SOF
- Kursus for KS: Hold 4 og 5, Grundlæggende regnskabsforståelse og kendskab til moms – ØKF
- USER-projekt – TMF
- Drøftelser og efterfølgende gennemgang af lovgivning for afklaring af revisionspligt af kommunens indberetning til grundejernes investeringsfond – ØKF
- Arbejde i forbindelse med deltagelse i arbejdet om sikring af et betryggende internt kontrolmiljø. – ØKF
- IT-revision hos KMD i.f.m. Københavns Kommunes driftsaftale med KMD – ØKF
- Møde vedr. beredskab storkøbenhavn – ØKF
- Deltagelse i diverse styregrupper, møder samt forberedelse i perioden 1. november 2015 til 29. februar 2016 – ØKF
- Gennemgang, særligt dyre enkeltsager version 6 til 8 – SOF
- Gennemgang af formuesager i henhold til aftale - BIF
- Deltagelse i workshops samt forberedelse i henhold til aftale – SOF
- Byudvikling og support - TMF
- Ekstraordinær gennemgang af acontotakster for §109 & §110 – SOF
- Ekstraordinær gennemgang af timeprisberegning i henhold til aftale - TMF
- Foranalyse vedrørende OPP - ØKF
- Support til udvikling af Business Intelligence løsning – TMF
- Projektledelsesbistand til KS med standardisering af arbejdsgange på tværs af kommunen – ØKF
- Rådgivning i forbindelse med konteringsmodel for forbrugsafgifter – TMF
- Rådgivning omkring procedure for bevilling, styring og opfølgning af brorenovering – TMF
- Momsmæssig rådgivning – KFF
- Kvalitetssikring byfornyelse – TMF
- Faseovergangs-review på ERP-programmet – ØKF
- Review opus lønberegner – ØKF
- Analyse af personhenførbare data – ØKF
- Særligt kompetanceforløb for udvalgte medarbejdere i KS – ØKF
- Gennemgang af den regnskabsmæssige side af outsourcet lønområde til BPO – ØKF
- Gennemgang af forretningsgange i nyt lønsystem – ØKF
- Prognose for byggesagsgebyrer – TMF
- Ledelsestilsyn i Økonomiforvaltningen – ØKF
- Udvikling Pilot DataBank – ØKF
- OPP-projekt – TMF

Revisorloven stiller skærpede krav til revisors uafhængighed, når der afgives erklæringer for kommuner, idet disse vurderes at have en særlig offentlig interesse. Inden vi accepterer rådgivnings- og assistanceopgaver, har vi i hvert enkelt tilfælde vurderet, om den stillede opgave kan vække tvivl om vores uafhængighed.

Siden afgivelse af vores revisionsberetning for 2014 har vi udarbejdet specifikke revisorerklæringer og revisionspåtegninger mv., jf. bilag 1.

8. Revisionens formål, udførelse og omfang samt ansvarsfordeling

I bilag 2 til vores beretning for 2013 har vi beskrevet revisionens formål, udførelse og omfang, revisors rapportering samt ansvarsfordelingen mellem ledelse og revisor. Vi henviser hertil og kan supplerende oplyse, at beskrivelsen vil blive genoptrykt i revisionsberetningen for det regnskabsår, hvor der er valg til Borgerrepræsentationen.

9. Afslutning

9.1 Erklæring

Ifølge lovgivningen skal vi erklære, at vi opfylder lovgivningens krav til uafhængighed, og at vi under revisionen har modtaget alle de oplysninger, vi har anmodet om.

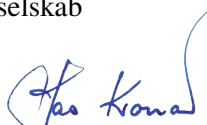
København, den 3. juni 2016

Deloitte

Statsautoriseret Revisionspartnerselskab

Ulrik Benedict Vassing
statsautoriseret revisor

Lars Kronow
statsautoriseret revisor

Bilag 1 Oversigt over de i årets løb afgivne revisorerklæringer og revisionspåtegninger mv.

Efter anmodning fra kommunen har vi afgivet erklæring på nedenstående regnskaber, opgørelser, indberetninger mv.:

Beskæftigelses- og Integrationsforvaltningen, BIF

- Fokus på lærepladser for perioden 1. april til 31. december 2014
- Puljen til jobrettet opkvalificering af langtidsledige 2014 for perioden 12. december 2014 til 1. april 2015
- Varlingspuljen – JC København – METRO Cash & Carry Danmark ApS for perioden 17. december 2014 til 30. april 2015
- Fra faglig refleksion til innovation for perioden 15. december 2013 til 31. marts 2015
- Ny i Job og Uddannelse for perioden 1. januar til 31. december 2014
- Varlingspuljen – Jobcenter København – Renesas Mobile for perioden 1. juli 2013 til 31. januar 2014
- Fleksjob født med progression for perioden 1. august 2014 til 31. august 2015
- Jobrotation til særlige grupper med videregående uddannelser, flere bevillinger for perioden 3. marts 2014 til 30. juni 2015
- Varlingspuljen – Jobcenter København – CSC Danmark (2. runde) for perioden 1. juni 2013 til 1. juni 2014
- Jobrotation til særlige grupper med videregående uddannelser, flere bevillinger for perioden 28. august 2013 til 30. juni 2015
- Intensiv uddannelsesindsats for udfaldstruede unge for perioden 1. november 2014 til 30. juni 2015
- Den regionale uddannelsespulje for perioden 1. januar til 31. december 2015
- Puljen til uddannelsesløft for perioden 1. januar til 31. december 2015
- Jobrotation til særlige grupper med videregående uddannelser, flere bevillinger for perioden 3. marts 2014 til 1. august 2015
- Fremskudt iværksætteri og erhvervsfremme i de udsatte boligområder for perioden 1. januar til 31. december 2015
- Omvendt formidling – Jobparate for perioden 1. oktober 2015 til 31. januar 2016

Børne- og Ungdomsforvaltningen, BUF

- Musikskolen for 2014
- MGK - musikskolen for 2014
- Faglighed i bevægelse og sociale helhedsindsatser 1. marts 2014 til 28. februar 2015

- Strategisk indsats overfor kortuddannede medarbejdere for perioden 1. november 2010 til 30. juni 2014
- Nationalt Netværk af Skoletjenester 1. januar 2013 til 31. december 2015
- Lokalt forankret beskæftigelsesindsats over for unge i boligområderne Stærevej og Degnegården 1. april 2014 til 31. marts 2015
- EGU Indberetning for 2013
- Digitale hjælpemidler for 2015

Kultur- og Fritidsforvaltningen, KFF

- Foreningsguiderne KBH 2012 for perioden 1. januar 2012 til 31. december 2015
- På vej mod et aktivt kultur- og fritidsliv på Sjælør Boulevard og Bavnehøj Skole for perioden 1. maj 2014 til 30. april 2015
- Handicappedes deltagelse i folkeoplysende virksomhed i 2014 (§44, stk. 2)
- No Line Online for perioden 1. april 2012 til 31. oktober 2015
- Børneteaterrefusion 2015
- Handicappedes deltagelse i folkeoplysende virksomhed i 2015 (§44, stk. 2)

Socialforvaltningen, SOF

- Unge, Alkohol og Stoffer for perioden 1. januar 2012 til 23. marts 2015
- Solistboligerne i Arkaderne i Tingbjerg 1. januar til 31. december 2015
- Udvikling og lancering af registreringsapplikation til smartphones for perioden 1. januar til 31. december 2014
- Undersøgelse af narkorelaterede dødsfald i tre kommuner for perioden 1. november 2012 til 1. december 2014
- Portugalsgade for perioden 1. januar til 31. december 2014
- Sct. Annæ Hjemmet for perioden 1. januar til 31. december 2014
- Bocenter Lindegården for perioden 1. januar til 31. december 2014
- Satelitboliger til det socialpsykiatriske bocenter samt 2-rumsboliger blok a for perioden 1. januar til 31. december 2014
- Mette Marie Hjemmet for perioden 1. januar til 31. december 2014
- Anlæg og driften af stofindtagelsesrum "Fixelancen" for perioden 1. januar til 31. december 2014
- Særtog til uddannelse og beskæftigelse for perioden 1. januar til 31. december 2014
- Anonym ambulansbehandling af stofmisbrugere over 18 år 1. januar til 30. juni 2015
- Ny start for udsatte boligområder 1. oktober 2010 til 31. december 2014
- 20 vinterovernatningspladser på Sundholm 1. februar til 31. marts 2015
- Øget kendskab til repatrieringsordningen blandt socialt udsatte udlændinge i Københavns Kommune for perioden for perioden 1. august 2014 til 31. juli 2015

- Styrkelse af den kommunale alkoholbehandling af dobbeltdiagnosticerede 1. januar til 31. december 2015
- Grønlænderstrategien for periode 1. januar til 31. december 2015
- Exit-Prostitution for perioden 1. januar til 31. december 2015
- Styrkede kompetencer til de instanser der møder de kriminelle og unge for perioden 1. januar til 31. december 2015
- Anvendelse af kognitive behandlingsprogrammer i de sikrede afdelinger og tilknyttede åbne afdelinger for perioden 1. januar til 31. december 2015
- Styrket uddannelsesindsats for 17+ årige unge på Sønderbro for perioden 1. januar til 31. december 2015
- Forbehandling af misbrug for de unge anbragt på de sikrede institutioner for perioden 1. januar til 31. december 2015
- En styrket og sammenhængende og helhedsorienterende indsats til unge med særligt fokus på forebyggende og tidlig indsats for perioden 1. januar til 31. december 2015
- Stofindtagelsesrummet for perioden 1. januar til 31. december 2015

Sundheds- og Omsorgsforvaltningen, SUF

- Fast tilknyttet læge til plejehjem og plejebolig 1. august 2012 til 31. august 2014
- Mænd og kommunal kræftrehabilitering for perioden 1. januar til 1. august 2015
- Livskvalitet i plejebolig for perioden 1. september 2013 til 31. december 2015
- Rygestop til socialt udsatte grupper 1. november 2008 til 31. oktober 2011
- Snoezel- og sanserum 1. september 2013 til 31. august 2015
- **Ældrepuljen – Overførte midler fra 2014-puljen:**
  - Fremtidens hjemmehjælp – Hjælp til selvhjælp (8) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Sund vækst og velfærdsteknologi til ældre (10) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Klippekortmodel med valgfri hjælp (11) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Liv og aktiviteter for ensomme (15) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Idrætsdag for ældre over 65 år for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Kom trygt hjem (18) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Bækkenbundsindsats mod inkontinens (21) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Bedre it-hjælp til ældre (22) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Støtte til bad og toilet (23) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Videreuddannelse af SOSU-medarbejdere (24) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Løft til sygeplejersker, ergo- og fysioterapeuters kompetencer (25) for perioden 1. januar til 31. december 2015

- Pladser og rammer til fællesskab på plejecentre (26) for perioden 1. januar til 31. december 2015
- Sociale aktiviteter på plejecentre (27) for perioden 1. januar til 31. december 2015
- Profillejencecentre – Boliger målrettet beboernes interesser (5/14) for perioden 1. januar til 31. december 2015
- **Ældre puljen – 2015-puljen:**
  - Fokus på ensomhed (1) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Bryd tabuet – Ensomhed kan ramme alle (2) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Ensomhedsindsats i samarbejde med ældreklubber (3) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Appetit på maden (4) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Øget forvaltningssamarbejde og kompetenceudvikling (6) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Pladser til borgere med alkoholrelateret demens (7) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Fremtidens hjemmehjælp – Hjælp til selvhjælp (8) for perioden 1. januar 2015 til 31. december 2015
  - Forsøg med helsebrikse i ældreklub (9) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Sund vækst og velfærdsteknologi til ældre – Living lab (10)
  - Klippekortmodel med valgfri hjælp (11) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Klippekortmodel med valgfri hjælp (11) for perioden 1. marts til 31. december 2015
  - Årlig hovedrengøring til alle der modtager praktisk hjælp (12) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Rådgivning om at flytte i plejebolig (13) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Profillejencecentre – Boliger målrettet beboernes interesser (5/14) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Aktiviteter for ensomme i boligområder med mange ældre (15) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - En meningsfuld hverdag på plejecentre (16) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Idrætsdag for ældre over 65 år (17) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Kom trygt hjem (18) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Genoptræning efter hjerneskade og rehabiliteringspladser (19/20) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Bækkenbundsindsats mod inkontinens på plejecentre (21) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Bedre it-hjælp til ældre (22) for perioden 1. januar til 31. december 2015
  - Støtte til bad og toilet – omprioriterede 2015-midler (23) for perioden 1. januar til 31. december 2015

Teknik- og Miljøforvaltningen, TMF

- Den gode historie for perioden 22. januar 2010 til 31. december 2014
- Klimatilpasning fra borger til borger for perioden for perioden 1. januar til 31. december 2013
- ENER/FP7/314396, Transform for perioden 1. januar 2013 til 30. juni 2015
- Byfornyelse 2014
- Forundersøgelser af en højklasset kollektiv trafikterminal ved Nørrebro Station for perioden 1. januar 2012 til 2. juli 2015
- Hy-TEC for perioden 1. september 2011 til 31. august 2015
- Intelligent Trafikstyring (ITS) – OPI og efterfølgende udbud for perioden 1. juni 2013 til 31. september 2015
- Områdefornyelse Sundholmsvejskvarteret for perioden 1. januar 2008 til 31. december 2015
- Fra holdning til handling for perioden 1. januar til 30. oktober 2015
- Bryggerrampen for perioden 1. januar 2009 til 30. oktober 2015
- Supercykelstier i Hovedstadsregionen for perioden 1. januar 2014 til 31. marts 2016
- Betalingsparkeringsopgørelsen for perioden 1. januar til 31. december 2015

Økonomiforvaltningen, ØKF

- Lærerpension 2013
- Feriepengeafregning for optjeningsåret 2012
- Energierklæring 2014
- Børnekulturhus på Amager for perioden 1. januar 2010 til 17. september 2015
- Udvikling af et urbant naturcenter til glæde for lokale såvel som turister for perioden 1. februar 2014 til 3. september 2015
- Multihal og idrætsfaciliteter på Tagensbro Skole for perioden 12. december 2007 til 11. december 2015
- Enhedstimer 2015
- Nørrebrohallen for perioden for perioden 1. april 2010 til 31. januar 2016
- Lærerpension 2014
- Kommunalreform Pension 2015
- Fremskudt iværksætter og erhvervsfremme i de udsatte boligområder for perioden 1. januar til 31. december 2015

Tilknyttede enheder

I forbindelse med revisionen af kommunen er vi i henhold til separate aftaler med de enkelte enheder valgt som revisor for følgende:

- Metroselskabet I/S
- By og Havn I/S
- Thorvaldsens Museum
- Københavns Bymuseum